

קבוצי אפרים

שנה י"א

קובץ מחי' תורה בענין הלכה דרוש
ואגדה מודפס ומוכר ומוצא
לשאלות המוסדות בעולם היהדות

יופיע פעם אחת בחודש

על ידי הקורן

אפרים לנדא

רב באקאדעמיע

בעל מחבר ספר אגדת התורה קטא ותנינא. וספר יקרא דחיי.

מחירו לשנה מאה לעי.

מתברים השולחים ספריהם אדמים מודעה פעם אחת עבורם.

KWITZEI EFRAIM

REVISTĂ LUNARĂ TALMUDICĂ-ȘTIINȚIFICĂ.

DIRECTOR :

Rabin EFRAIM LANDAU.

ABONAMENTUL ANUAL
LEI 100

Redacția și Administrația
BUCUREȘTI, IV STR. TRAIAN 24
TELEFON 324/56

SEINI, (Romania) — 1932.
TIPOGRAFIA IACOB WIEDER.

בבית המערכת נמצאים למכירה הספרים האלו:

יקרא דהיי כולל יותר מאלף וחמש מאות זכרונות מרבנים
גאונים וצדיקים מדורות ראשונים עד היום היה זמן ושנת פטירתם, ואצל
הרבה מהם גם שנת לידתם ע"פ סדר החזשים וע"פ א"ב. מלוקט ומסודר
מהרה"ג אפרים לאנדא רב בבוקרשט. מחירו ארבעים לעי ובחול' חצי דולר.
שבט ישראל תולדות המשפחה הרוממה משפחת לאנדא מאת
הרה"ג המפורסים מו"ה ישראל לאנדא ז"ל אבד"ק סאדאגורא. יו"ל ע"י
בן המחבר הרה"ג הנ"ל. מחירו ארבעים לעי ובחול' חצי דולר.

יד יהודה חלק המישי על ש"ע יו"ד מן סי' מ' עד סי' ס'
להרה"ג המפורסים מו"ה יהודה ליבוש לבדא ז"ל אבד"ק סאדאגורא מחיר
עם פארטא א' דולר.

מנחת עני על התורה והמצוה ענינים יקרים מלאים מוסר ויר"ש
בדרך פרדס. מחירו עם המשלוח חצי דולר.

אוצר התורה קרוב לשני אלפים מאמרי חז"ל המפוררים בש"ס
בבלי וירושלמי מדרש וזהר המדברים אך מעניני התורה ולומדי' נקבצו
על סדר א"ב מהרה"ג אפרים לבדא רב בבוקרשט. מחירו 50 לעי ובחול'
חצי דולר.

אוצר התורה תנינא יותר מאלף ושלוש מאות מאמרים כנ"ל
שלא נמצאו בהס' הנ"ל מאת הרה"ג הנ"ל. מחירו ארבעים לעי.

שו"ת הרב"ז חלק ראשון שו"ת הלכה למעשה בעניני חלקי הש"ע או"ח
ויו"ד מהרה"ג האמתי רשכב"ה סוע"ה המפורסם מו"ה בצלאל
זאב שאפראן ז"ל אבד"ק באקוי, ונלוה אליו בראשו קונטרס גדול בשם
"ליקוט החנוכי" יכלכל תשובות רבות במילי דאגדתא מהגאון הנ"ל שנקבצו
ע"י בנו ותלמידו הרה"ג ר' חנוך העניך שאפראן נ"י רב בבוקרשט. הספר
הנחמד הזה הוא רב הכמות ורב האיכות מכיל ארבעים בויגצן דפוס. מחירו
עם המשלוח 500 לעי או 4 דולר. מחירו מוקדש להדפסת כל כי"ק של
הגאון המחבר ז"ל. להשיגו אצל בן המחבר.

Rabin. H. Schafran Calea Grivitei 225 a BUCUREȘTI.

דודאי ראובן דרשות לפרשיות השבוע כסדרן על בראשית
שמות מהרה"ג ר' ראובן כ"ץ אבד"ק בעיאן נ. דז. מחירו לרבנים 75
סנט. להשיגו אצל המחבר.

Szymon Kac Mir. pow. STOLPCE Polonia.

דברים אחרים בדברי הלכה ואגדה מהרה"ג ר' אליהו קלאצקין
מעיה"ק ירושלים.

יבנה ירחון ליהדות ולספרות בהשתתפות גדולי הרבנים וטובי
הסופרים. מחירו לשנה 8 זהובים ובחול' 2 דולר הכתבת:

Red. „Jawne“ LWOW Zolkiewska 25.

החוברת הזאת כלו קודש לחג מלאת ששים שנה של הרה"ג בתורה ובחכמה המפורסים בכל קצוי תבל ציר בית המחקקים מר דר. יעקב יצחק נימירובר נ"י רב הכולל ונשיא אגודת הרבנים מרומני' הישנה. הגם שמטרת ירחוני היא להפיץ תורת ה' ברבים, אולם לתת כבוד לת"ח לאיש שכל ימיו לוחם מלחמת הדת והלאום, לאיש שהעבר, ההווה והעתיד שלו כלו מסור לעם ישראל ותורתו, גם זה לתורה יחשב, בהחגיגה הנהדרה הזאת שתהי' אי"ה ביום א' כ"א אדר, הועד הרבנים מפה והועד הפועל של אגודת הרבנים מרומני' הישנה הראו את שמחת לבבם לנשיאם וראש הרבנים שלהם ע"י הבעת את ברכתם ורגשי לבבם ליום הנעלה הזה. ולמען לתת מושג נאמן מי ומה הוא הדר. נומירובר שכל העולם מלאו תהלו ותפארתו אצמצם בזה להציג לפני הקוראים קצת תולדותיו ופעולותיו ;

הרב הכולל דר. יעקב יצחק נימירובר נולד כ"א אדר תרל"ב (1 מערץ 1872) בלבוב. מקום מושבו של אבותיו מצד אמו, ממשפחות המיוחסות שבישראל. רייזיש ומרגשוש ולמעלה בקודש האחים הקדושים רייזיס. שנהרגו בשנת תפ"ח על קה"ש ומגזע מהרש"ל נצר חוטר מרש"י ז"ל. בלבוב שאב תורתו בבית מדרשו של הגאון מהר"י איטינגא בעהמ"ח שו"ת מהרי"א וגמר את למודו בגפ"ת בעיר יאסי. שמה למז' אצל זקינו הגאון המפורסם מו"ה שמואל מרדכי נימירובר ז"ל בעהמח"ס בית שמואל על ש"ס ובבית מדרשם של הרבנים המפורסמים הר"י מענדל בר"ש ור' יעקב טויבש, גם השתלם שמה בלמודי חול תחת השגחת הרופא היהסן מו"ה דר. קרפל ליפא.

בשנת תרנ"א נסע לשבת תחכמוני ברלין ובבית מדרש לרבנים תחת הנהגת הגאונים המפורסמים הר"י עזריאל הילדעסהיימער והר"י אברהם ביברפעלד גמר את למודי הרבני, המטיף המפואר פרופסר מאיבויס עשה רושם גדול על התפתחותו בתור דרשן. באוניברסיטה בברלין הי' תלמיד מובהק של כמה גדולי החכמה אינם יהודים ושל גאוני החכמה מר משה לאצארוס וחיים שטיינטהאל. בשנת תרנ"ו נכתר בתואר דוקטור באות מציון „Magna cum laude“ והפילוסוף פר. לודוויג שטיין הו"ל את ספרו אדות הבחירה החפשית ושכר ועונש. בשנת תרנ"ה נשא את בתו של שם היא רעיתו העדינה הרבנית מרת דבורה פיגא תחי' ממשפחה הרוממה מרגליות בשנה ההיא נתקבל לרב ומטיף בעיר יאסי בירת מאלדאווא, שמה עבד עבודת הקודש ארבע עשרה שנה, ולחם מלחמת תנופה בנצחון גמור נגד השבועה הנקראת „mare ludeaice“ שהיתה לחרפה ולבוז לכל הודים שברמני'. מעיר יאסי יצאו מוניטען שלו בעולם היהדות כאחד הציונים המצוינים שיהדות ודת הלאומית נאחזות ונשלבות אצלם. על הקונגרס הציוני השלישי באספת הבאנק הקילוניאלי הוא כהרב הצעיר מיאס אור כח גבורת התורה וביקש מהדר. הירציל שישמרו את יום השבת בכל מוסדות הציונים, הנאום שלו עשה כ"כ רושם על הנאספים עד שהחסיד המפורסם מר אהרן מארקוס מקראקא נשק אותו בפני כל. ביוחד רכש לו הדר. נימירובר את לב כל מנהיגי ישראל שבכל

העולם ע"י השתדלותו בעבור השגת זכות אורח בעד היהודים שכגרים היו נחשבים פה. ע"י הדבר הזה שרב השתדל א"ע ודיבר בהערס היותר גדולות, כמו ברלין ווינן פראג ולונדון בעבור אחיו המדוכאים והנדחים הרים את קרן הרבנות ברומניא, ואע"פ שהוא ה' בראש הלוחמים בעבור הזכויות עוד בטרם שנתסדה החברה המיוחדת בעד הענין הזה נתקבל לראיון ביאס מאת המלך קארל הראשון בספ"י וכבדהו נגד העם. בזמן עבודתו ביאס נתפרסם גם כסופר וכתב את ספרו על הצדיקים ועל החסידים שבו הראה את ידיעתו בהתנועה החסידות. בשנת תרע"ב נתקבל ברוב הוד והדר לרב אב"ד של קהלת הספרדים בבוקרשט, קהלה ישנה שבה כהן פאר הגאון הר' אליעזר פפו בעהמ"ח פלא יועץ. ובכל העשר שנים שהי' המנהיג הרוחני של היהודים הספרדים השפיע ג"כ הרבה על היהודים האשכנזים ורכש לו את לב העם בנאומיו הנעלים עברית, אשכנזית ורומנית, במשך הזמן ההוא עלה לגדולה בחברת בני ברית ונעשה לראש המנהיגים של בני ברית מכל המדינה. בשנת תרפ"א כשנתסדה הקהלה העברית הכללית בבוקרשט הי' לו יד ושם בהיסוד הזה ונתן מהודו על הקהלה בשנה ההיא נתקבל בהקהלה העברית מפה לרב הכולל ברב פאר ובפרסום רב. פה יסר את הועד הרבנים שהוא היום"ר שלו. הועד הזה שלוקחים בה חבל רבנים מופלגי תורה בעלי הוראה מפורסמים עשה הרבה תקנות טובות תחת השפעתו בעניני שחיטה, מצות וכדומה, הרב הכולל וחבריו לחמו נגד המנהג הרע והנמחר לדחות מילה בזמנו על יום אידיהם שאז המה פנויים מעבודתם, גם עשה הרב הכולל ביחד עם חבריו מהרבנים הנאורים כל מה שביכולתם להכניס רוח היהדות בבתי ספר של הקהלה בלמודי קודש.

בשנת תרפ"ב בעת שהי' פה הקונגרס של אגודת הקהלות בחרו אותו לרב הראשי של אגודת הקהלות, גם הי' הוא מהראשונים שיסדו את אגודת הרבנים מרומניא הישנה, ובהקונגרס הראשון של האגודה שהי' בשנת תרפ"ב בחרו אותו ואת הגאון המפורסם הר' בצלאל זאב שאפראן ז"ל בעהמ"ח שו"ת הרב"ז לנהג את האגודה ולאחר פטירת הגאון הנ"ל נשאר הרב הכולל דר. נומירובר המנהיג היחידי של האגודה, ובהקונגרס השני של אגודת הרבנים שהי' בחורף שנת תרצ"א החליטו כל הרבנים פה אחד להכניס את ההחלטה בהתקנות שהרב הכולל דר. נימירובר הי' יאריך ימים ושנותיו יהי' הנשיא של אגודת הרבנים כל ימי חייו, כראש הרבנים לחם ביחד עם הרה"ג אוללמאן מביסטריץ ז"ל ולהבדיל בחל"ה הרה"ג מהרי"ל צירלזאהן אבד"ק קישינאב בעבור שמירת ש"ק בבתי ספר של הממשלה, בשנת תרפ"ו נתמנה לשבת בבית המחקקים בהסנט בתור בא כח הדת הישראלי, בדברי ימי ישראל בארץ רומניא, הוא הראשון שזכה להיות ציר היהדות בהסנט וע"י נתרומם כח הרבנים מכל רומניא הגדולה, בעת שדנו בהפרלמנט ע"א חוק הדתות הראה הוא את כחו הגדול, הוא לחם בעבור אחדות הקהלות מצד אחד ומצד השני בעבור אישור כח הקהלות האוטונומיות.

מטרנסילונוני והספרדית שזה זמן רב שנתפרדו. שישארו בתוקפן. הוא משתדל בכל עוז בעבור למוד הדת בכל בתי ספר של הממשלה. הוא נחמד לבריות גם בבית המחקקים. כל ראשי הדתות מכבדים אותו. זה זמן קרוב שהכהן הראשי—פאטריאק—מרומני קרא אותו בפומבי אוהב וידיד. המלך הגדול פרינאנד הראשון כיבד אותו באות כבוד ממדרגה גבוהה. גם אדוננו המלך קארל השני יר"ה הראה לו אותות אהבה ונתקבל לראיון ברצון טוב לפניו. האיש הזה שכסאו בין השרים שרי המדינה הוא רצוי לכל אחיו. הרב המודרני הזה שספריו ומאמריו שנדפסו בכמה לשונות ועומד במדרגה גבוהה על סולם החכמה והמדע. הוא מוקיר רבנן ואוהב הוא תושבע"פ והרבה פעמים זכינו לשמוע נועם מדברותיו בסעודת סיום של החברה ש"ס מפה שהוא ראש מיסדיו ונשיא שלה. חכמינו ז"ל אומרים ע"א מריבת אבנים שכל אחד ואחד אמר עלי יניח צדיק את ראשו עד שע"פ נס נעשו האבנים לאבן אחת. גם ע"א הרב הכולל דר. נימירובר נוכל להמליץ זאת. כמה וכמה חברות אומרות הדר. נימירובר שלהם הוא אולם אנחנו הרבנים האדוקים אומרים הרב הכולל דר. נימירובר שלנו הוא. יען כי האבן השתי של חייו הוא אבן הרבנות המכילה כל המדות הטובות שעם הישראלי מצוין בהם.

ברכות ועד הרבנים דפה בוקרשט ליום מלאת ששים שנה של נשיאנו הרב הכולל דמדינת רומני דר. יעקב יצחק נימירובר ע"פ סדר א"ב. ב"ה לסדר וימלא אותו אלהים בחכמה ובתבונה ובדעת תרצ"ב.

לכבוד ידידי חכם ונבון מטיף מפואר רב פעלים נודע בשערים גאון דורנו הרב הכולל מר דר. יעקב יצחק נימירובר.

יום מלאתך שנת הששים היא יום שמחה לא רק עבור חברה אגודת הרבנים מרומני הישנה כ"א גם עבור כל היהודים. מה שהשתדלת ופעלת לרומם קרן התורה והדת. תשאר רשום בעמקי לבנו וחרות בעט ועופרת על כותלי בתי ספר העברים ותכתב בספר הזהב של קורות היהודים מארצנו. ולאות אהבתי אליך אפרוש כפי השמימה בתפלה. שהשי"ת יוסף לך ימים על שנים ויתן לך חיים ושלוש עם נות ביתך לראות בטוב כל הימים ועוד יגובין בשיבה דשנים ורעננים יהיו.

ידידך המכבדך ומוקירך
הק' אברהם חיים דר. אלפערן
רב דפה.

ב"ה להאדון הרב הכולל מאד נכבד דר. יעקב יצחק נימירובר. חבר נכבד וידיד נאמן! בימים האלה הזעומים והזעופים שהתורה אינה יסוד החיים של היהדות המודרנית. פעולת עבודה נמרצה של מורה ורב בישראל אשר שרשיו משלישים באדמת ישראל נחיצת הכרחית היא: לכן ברכתי ומשאלתי הן אינן נובעות רק מלב אח וידיד נאמן. אלא גם מנפש הדואגת על עתידות יהדותנו ברומני. בקשתי מאת הבורא יתברך שימלא לכבוד הרב המפואר והנכבד כל מה שבקש יעקב אבינו בלבנו; ימי חיי

מגורים רבים וטובים ששיגו ימי חיי אבותינו אברהם ויצחק במגוריהם. יען כי גם הם לא יספיקו להשלים את העבודה הנחוצה להעמיד עמודי התורה בהיכל קהלתנו הקדושה וליתן זרע חדש לעם ישראל שיחי' ואדמתו לא תשם.

בברכת שלום לציון הבנויה ובברכת חבר נאמנה

דר. א. מ. בעק

ב"ה ממעמקי הלב הנני מביע את ברכתי ליד"נ מנוער הרב הגדול בתורה ובחכמה ובלמודי העת דרשן ובלשן אוצר בלום מר יעקב יצחק המכונה דר. נימירובר שליט"א הרב הכולל שלנו. ליום מלאת לו ששים שנה. ואני תפלה שהשי"ת יאריך לו עוד ימיו ושנותיו בנעימים כאוות ועתירת נפשו ונפש כל אוהביו מכיריו ומוקיריו.

הק' משה בערגער. רב דפה.

ב"ה גאון יעקב ומעוזו נזר ישראל והדרו הכהן הגדול מאחיו העובד במקדש התורה והיכל המדע ראש הרבנים ציר נאמן בבית המחקקים הרב הכולל דר. י. י. נימירובר ימלא ששים שנה. שנות חיים של עבודה כבירה ופוריה בכל מקצועות היהדות. את היום הזה יחוגו היהודים בגילה ורנה. יביעו רגשי כבוד ויקר להאיש המורם מעם האהוב ורצוי לכל אחיו המקשיבים בקול יעקב הנשמע בבואו אל הקודש ויעודד רוח ישראל לחיים של אהבת תורה ומוסר. שפתי כהן ישמרו דעת להראות להעמים והשרים את יפעו. זהרה של תורה וחכמת ישראל. לוקח נפשות חכם בנועם מדברותיו וביצירותיו הנפלאות. ישישו אתו משוש כל הנאמנים בבריתו במלחמת התחיה הלאומית על מזבח אהבת ציון בבניה לאחר ולאגד את כל הכוחות המפוזרות במחנה ישראל שנהי' עם אחד בארץ עם עולם. זה היום חג ה' לנו הרבנים חבריו המכירים ומוקירים את אישיותו המציונה של המנהיג הרוחני ואת תכונת נפשו העדינה המלאה רגשות נעלות הודעים את מסירת נפשו לתורה ולומדיה. את שאיפתו העזה להרים את כבוד הרבנות והרבנים. לאיש אשר אלה לו אברך מעומק לבבי שהשי"ת יאריך ימיו ושנותיו על כסא ממלכתו בקרב ישראל ויזרח לו השמש בתקופת זקנתו להוסיף עבודתו בעד עמנו ותורתנו. וינוב בשיבה טובה דשנים ורעננים ביחד עם רעייתו הרבנית המשכלת חכמת לב ועם כל הנלוים אליו. כ"ד המתמר בכבודו אוהבו ומעריצו

הרב צבי גוטמאן.

ב"ה תהא השירה הזאת לעט חרות את רגשי תודתי ליוצר המאורות שהגיע את הוד תפארה. נזר ועטרה. זקן ונשוא פנים. נשיא הרבנים. אב בחכמה אוצר התבונה אדוננו הרב הכולל מו"ה דר. יעקב יצחק נימירובר שליט"א לחגיגת מלאת לו ששים שנה יתוספו לו בכפלים.

אך טוב לישראל. יוס כ"א אד"ר גדול הוא ליהודים. מכל עבר ופינה

קול הירד נשמע, אלה בצירים ושלוחים ואלה בכתובים מעטרים את רבנו
בברכות והלולים, ואני בתוך הבאים את ידי השמימה אפרוש בתחנונים ובתפלה
קצרה אפרש את שיחתי ;

לפרח כשושנה, **יהי כזית הודו**
עוד ינוב בשיבה, ציון יחזה בבנינו
קרנו תרום בכבוד, חיים מאושרים יחיה
באהלו ישמע תמיד, קול רנה וישועה.

הוא הגבר הוקם על, הקדיש עתותיו לעמו להועיל בעושר תבונתו
עדתו לנהל, ובהגיע תור החגיגה ההיא במחנה העברים שמחה שוררה ואנחנו
כלנו מברכים בקול יזרח אורו ויהל עד ביאת גואל.
הק' ברוך גלאנין רב דפה.

ביום א' כ"א אד"ר נחוג את חג היובל יום מלאת ששים שנה לידידנו
וידיר ה' האיש המורס מעם גברא רבה ויקירא הכהן הגדול מאחיו כהן
שנפשו יפה וטהורה מהולל בתשבחות כש"ת מו"ה דר. יעקב יצחק נומירובר
רב הכולל דרומני' הישנה וציר דתנו בבית הפרלמנט. ברכות חמות בוקעת
ועולות ממעמקי לבי פנימה, ומלב טהור ומרגש נעלה אביע אומר ברכות
לרבבות ברכת כהן בכפים פרושות לאל עליון, יאריך ד' ימיו ושנותיו
בטוב ובנעימים ויקוים בו מאמר חז"ל הרוצה שיתקיימו נכסיו יטע בהן
אד"ר, ונכסיו הם מעשיו הטובים לטובת אחיו הכהנים הם הרבנים ולטובת
כל ישראל יתקיימו ויצליחו והשי"ת יתן לו כח לעשות חיל ללחום בעד
עמינו ובעד דתנו, ובזה יפה כח הכהנים [מנחות ו'] כעתירת כהן.
הק' יוסף צבי כ"ץ הרב דפה.

הגם שבראש החוברת כבר כתבתי על אדות אישיותו של האדם הגדול
רב רבנן המטיף המפואר פה מפיך מרגליות רשכבה"ג המפורסים בכל
העולם מר דר. יעקב יצחק נומירובר, בכ"ז אבוא ג"א בתוך הבאים חברי
ועד הרבנים דפה עם ברכתי המיוחדת לבעל היובל ליום מלאת לו ששים
שנה, אישי כהן גדול ! מכל מכירך ומוקירך, מכבדיך ומעריציך כמדומה
לי שאין אף אחד שיכיר את מדותיך הנעלות כמו אני שזה שתים עשרה
שנה שתחת נהלתך ותחת נשיאותך אעבוד עבודת הקודש, ומדי יום ביומו
נתראה פנים בלשכת הרבנים דהקהלה העברית דפה, מסדר יחוסך שהובא
בראש החוברת נראה שאתה מבני בניו של הלל הנשיא, והרבה ממדותיו
הנעלים נמצאים בך ; ענותנותך וטוב לבך וקבלת בספ"י את כל האדם
יהי' מי שיהי' ועל כולם אהבתך ללומדי תורה, הן המה המדות שמנו
הכמינו ז"ל אצל הלל הנשיא, ונוסף ע"ז הלא אתה ג"כ לא אך מתלמידין
כ"א מבני בניו של אהרן הכהן, לזאת אין מהפלא שגם ממדותיו ישנם בך

„אוהב שלום ורודף שלום אוהב את הבריות ומקרבן לתורה“. לאיש אשר אלה לו לב מי לא יחוש לשמוח בשמחתך ולברך ולהודות להשי״ת שזכית לשנת „גאון“. ומקרב לב אגיש את ברכתי אליך שכשם שזכית לחוג את חג הששים שנה, כן יעזור לך השי״ת שתזכה לחוג את חג מאה שנים ביחד עם רעיתך העדינה הרבנית בת גאונים שתחי ותקוים בך. מאמרם ז״ל זקני תורה כל זמן שמזקינים דעתן נתוספות עליהם. לא ארבה בברכות אולם לבך יהי נכון ובטוח שהרבה יותר מה שכתוב כאן יביעו לך רגשי לבבי הנאמן לך כל הימים

הק' אפרים לנדא רב דפה.

ברגש כבוד ויקר אגיש ברכת מז״ט לכבוד ידיד כל ישראל הרב הנשר הגדול ארך האבר גדול הכנפים מהולל מכל עבר ומכל אפסים כליל המדעים לב נבון אין חקר כש״מ מו״ה יעקב יצחק המכונה דר. נימירובר רב הכולל דרומני הישנה ליום מלאת לו ששים שנה אשר מאז הוכן כסאו ומשמש בכהונה גדולה לוחם מלחמת עמו ודתו. הוא הכהן הגדול שעומד ומטיב את הנרות נר התורה והחכמה. בדין הוא שיטול שכרו מן השמים שעוד יגוב בשיבה דשן ורענן יהי ביחד עם נות ביתו העדינה והכבודה. צמחים ירבה לשם ולתפארת. אשר יתנו לראשו לוית חן ועטרת. יפרח כגפן אדרת ואת העם להורות מיד ולדורות יהי למשמרת. כאות נפשו הטהורה ונפש ידידו עוז המוקירו כערכו הרם והנישא

משולם זוסיא לאנדמאן

הרב דפה״ק בלאדאמו״ר הרה״צ נפתלי זצ״ל.

ב״ה לכבוד הכהן הגדול מאחיו הרה״ג החה״ש אוצר בלום כליל המדעים כש״ת מו״ה דר. י. י. נימירובר נ״י הרב הכולל דפה והמדינה יומא טבא לרבנים עת מלאת ששים שנה (מו״ק כ״ח). קודש הוא היובל הזה לכל המתימרים בכבודו ובגדולתו. ברינה ובשמחה יחגוהו כל אוהביו הנאמנים בבריתו. יחד כולם יברכו וישבחו את עבודתו הפורי על שדי חכמת התורה וספרותה. ציון תעניד לראשו עטרת תפארת בעד פעולותיו הכבירות עבור תחיתה. חברי ועד הרבנים דפה ישמחו בשמחת עולם על ראשם ונשיאם הודם והדרט. קהלנו וקהלות המדינה כבוד וגדולה יתנו לרועם הנאמן כבודם ומרים ראשם. תוך כל המברכים ומביעים לו תהלה וברכה. רגשי ידידות ימלאו גם לבבי. צרופה אמרתי ותכון לפניו ברכתי. באהבה יקבלה כי היא נובעת מעומק לבתי. יחדש ה' כנשר נעוריו ועוד יגוב בשיבה דשן ורענן עם רעיתו העדינה והכבודה יחיו חיי שלוה ונחת בטוב ובנעימים עד עמוד הכהן לאורים ותומים. החותם בכל אותות הכבוד

הק' חיים ראבינאוויטש

חופ״ק בעהמח״ס כוכב השחר.

ב"ה מקטר מגש למזכרת אהבה ליום מלאת ששים שנה של הרב המאה"ג לממשלת התורה אוצר זיו כל ספרות ישראל ואורה מוכתר בכתר שם טוב דר. יעקב יצחק נימירובר נ"י רב הכולל בבוקרשט והמדינה.

זה היום שקונהו יום מלאת ששים שנה. מאז דרך כוכב מיעקב על ערי יהודה, ויצא יצחק לשוח בשדה התורה והתעודה, ששים ושמונים אוהביו ומקיריו אנשי אמנה ממקור לבבי אשירה לו מזמור לתודה, שפתי כהן ישמרו דעת חכם המוסר לוקח נפשות, פה מפיך מרגליות במיטב ההגיונים ובנועם הדרשות, מחבר ספרים יקרים ומאמרים חשובים ומצוינים, כהן הגדול מאחיו נשיא אגודת הרבנים, בהתיסדות החברה ש"ס פה עיר הבירה, לקח יעקב חלק בראש נשיא החבורה, נשיא הגדול של חברת "בני ברית" הודה והדרה, יושב בבית המחוקקים מגן הלאום ומעודדו, דור לדור ישבח מעשיו הטובים יהי כזית הודו. ה' יאריך ימיו על כסא ממלכתו לתפארת ישראל. יצא ויבא לפנינו איש חי רב פעלים מקבציאל, עד זקנה ושיבה טובה דשנה ורעננה. דברי המתימר בכבודו ונאמן בברית אהבתו, דובר שלום וברכה גם לרעיתו העדינה, יחיו בטוב ובנעימים עד מאה ועשרים שנה. חותם בברכה מציון עיר בה דוד חנה

חנוך העניך שאפראן הרב דפה.

הברכות שהגיעו להמערבת מחברי ועד הפועל של אגודת הרבנים מרומניא הישנה ע"פ סדר א"ב.

ב"ה לכבוד הה"ג המפורסם מורם מעם וכו' מר יעקב יצחק שליט"א דר. נימירובר רב הכולל מרומניא העתיקה.

רב גדול ונכבד! ליום הולדתך הריני מתכבד לבטא לך את ברכתי החמה הנובעת מעומקא דלבא, יה"ר שתאריך ימים על כסא נשיאותך הרמה ותחלוף כח לצעוד הלאה בצעדי און לקראת אידיאל חייך, הרמת קרן היהדות בכלל ושלום הרבנות בפרט.

אלוף מרומם ונעלה! נכנס אתה עכשיו לגיל הזקנה (כבאבות ה"כ"ג). תורתנו הקדושה היתה הראשונה שהקציעה לו מקום הכבוד בחיי החברה. (ויקרא י"ט-ל"ב). והרוח העברי קשר תמיד גם את מילוי תקותיו הגדולות עם גיל הזקנה עם זקנת האנושיות בכלל, ידע הרוח היהודי שכל אידיעא רמה מקדמת תמיד לבוא לעולם וע"כ מגורלה היא למצוא את בני האדם בלתי מוכשרים לקבלה, באופן שהיא מוכרחת לרפרף ערטלאית עד זקנה ושיבה (כבע"ז ה') ולפיכך זקני תורה כ"ז שמזקינן דעתן מתיישבת עליהן, בימי העלומים כשעדיין הדרך להגשמת הדעה שעליהם נלחמים ארוכה יותר מדאי, יש שע"י הקושיים הקיצוניים שהם נתקלים בהם דעתם נראית גם בעיני עצמם כדבר הפורח באויר, אבל כל זמן שמזקינן "דעתם" מתיישבת עליהן, האמונה בנצחונה, המוחלט הולכת ומתחזקת בלבם, מפני שלאחר

מלחמתם הארוכה והקשה הם זוכים לראות הדרך כבושה לפניהם להשגת המטרה. ובכן הבה נאחל לך שיואל ה' ויזכה גם אותם בגיל זקנתך לראות בנצחון כל אידיאליך שעליהם נלחמת בעט סופר ובדיבור פה מאז צאתך על במת העסקנות הצבורית עד היום הזה. עוד תנוב בשיבה והיית כגן רוח וכמוצא מים אשר לא יכזבו מימיו. כברכת ידיך
 הובבער בהרה"ג יחיאל מיכל בורשטיין
 אבד"ק באטאשאן והגליל.

ב"ה לכבוד האדם הגדול בענקים רישי' דעמא מדברנא דאומתי' הרב הכולל חכם השלם מצוין בכשרונותיו דגול מרבבה נקי הדעת זך הרעיון חו"ב בים התלמוד. בחכמות ומדעים לו יד ושם דורש טוב לעמו ולוקח נפשות בנועם מדברותיו ידיד וחביבי מו"ה יעקב יצחק נימירובר אבד"ק באקארעשט והמדינה.

אשי כהן גדול! קבל נא באהבה את ברכותי החמות הנובעות מקרב ולב עמוק ליום הולדתך שנת הששים לימי חייך המלאים פעולה. השתדלות והשפעה על אחיך. בתור חבר לועד הפועל של אגודת הרבנים מוצא אני את עצמי מחויב להגיש תודה וברכה להנשיא הנכבד של אגודתנו, ובשם אלופי ישראל ואלפי הבעה"ב אשר אני מנהיגם הרוחני. נותן אני לו ברכותינו שלום. יואל ה' ויתן לו כח ועצמה להמשיך פעולותיו לטובת העם ולהרמת קרן התורה במדינתנו. יתן ה' תמיד חנו בעיני מלך ושרים אשר לפניהם יתיצב להגן בעד זכויותינו ושאלותינו ובקשותינו לא יושבו ריקם. ארגון הקהלות וסידור עניגי הרבנים אשר יצאו לפעולות הודות לרצונו החזק העשוי לבלי חת יכתרו בור השלימות בעבודתו הפורי' מעתה והלאה. הבה נקוה שבתור נשיא רוב שרבים צריכים לו יחזקוהו ויעודדהו נותן התורה עוד ינוב בשיבה דשן ורענן כנפש אוהבו מוקירו מכבדו

משה כהנא בלאנק

אבד"ק באקוי.

ב"ה לכבוד אדמו"ר נשיא הרבני' כש"ת מו"ה דר. יעקב יצחק נימירובר נ"י. נא לקבל גם ברכתי בתוך כל הבאים למלאות שנותיו בספירת ששים לזקנה. ויתברך עם זקנה טובה וחיים ארוכים שיוכל להיות רועה נאמן להשקות עדרי הצאן מים חיים ממקור התורה כאשר תמיד הי' עיניו על ישראל לטובה.

שמעון בערקאוויטש

מו"ץ בק' באזוי.

ב"ה חומות הגיטו נפלו תחתיהן ושקעו בעומק האדמה והעם יצא איש נכחו למרחביה וההולכים בחשך ראו אור גדול. אך האור הגדול כמעט שסמא את עינינו ורוח עוועים הוליכנו שולל מבלי דעת מה לעשות בגונו החפשי. ומכל אחדות האומה שהיתה למשל בפי כל העמים "ישראל ערבי

זה לזה" נשארנו אברים מדולדלים העומדים להאחד בכנפי כל רוח מצויה. וכל הרוצה ליטול את השם בא ונוטל ומחלל כל קדשי האומה. הרבה בעלי טובה קמו עלינו. ובשם אותו העם שלא בקש מידם כלום. עשו כל מה שלבם חפץ על אף אלה שבשםם ידברו. ובעלי אגרוף אלה הצדיקו עלינו את הדין על כל צרה שלא תבא ונהי' בעיני העם שבקרבו אנו יושבים נמדבר מופקר לכל שהכל דשין בו. ואזי בשעת תהו ובהו. קם ויצא לפנינו איש אשר רוח אלקים בו וכחו גדול לצאת ולדבר את אויבינו בשער והוא כהן לאל עליון וה' אלקיו עמו ויעל ויהי לראש לעמנו פה במדינה. ומעל במת הסינט ישמיע את הד קולו המפרק הרי השנאה ומשבר ארזי הארס הממלא את כל דרכינו. הגבור הענקי הזה. ראש רבנינו הדר. נימירובר שליט"א לא כעריך הקופץ בראש ומזכה א"ע בזכותם שאינם שלו. כ"א בעצת כלנו נתמנה לראש ואב כי אין מעמידין פרנס על הצבור אא"כ נמליכין בצבור שנאמר ראה קראתי בשם בצלאל ואמלא אותו רוח אלקים בחכמה ובתבונה ובדעת אמר הקב"ה למשה: 'משה הגון עליך בצלאל?' אמר לפניו רבש"ע אם לפניך הגון לפני לא כש"כ (ברכות נ"ה) וכשזכנו השי"ת לחוג את חג הששים להולדת נשיאנו החביב לכל מר דר. יעקב יצחק נימירובר בשבת זו שעל הפרשה שלה דרשו חז"ל את הנ"ל. סימן טוב הוא והגני אומר ביחד עם כל טובי עמנו. רבש"ע אם לפניך הגון לפני לא כל שכן והארכת ימיו בטוב והיו ימיו מאה ועשרים שנה שנות חיים של אושר וברכה לטובת כל אוהביו ויודעיו.

יעקב מרדכי זלמן

רב בגליץ.

אדוני הרב הבורל ידידי מר דר. נימירובר!

קבל נא את ברכתי ליום מלאךך ששים שנה לאריכת ימים ושנים טובים, בשתי דרכים ינצחו את העולם, בחרב ובחכמה. אולם אתה נצחת את העולם בחכמה. היהודים ברומני' צריכים המה להכיר לך תודה שעל ידך בא חיים והתלהבות בהיהדות ברומני' שהי' כ"כ קרה וערום מעוז והדר. ע"י אופן אישיותך נענת ראש לכל גל וגל בפנים ומבחוץ. אין שום איש בארץ הזאת שהציל כ"כ את היהודים בפנים מכמה שגיאות ומבחוץ מכמה סכנות. הרבנים מרומני' הישנה המה מסירי תודה לך. יען שע"י פעולתך נתרומם קרן הרבנות. ברכתי היא שעוד זמן רב תהי' בתוכנו עם שכינת חכמתך. ורעיתך שפיה פתחה בחכמה ותורת חסד על לשונה תעמוד על ימינך לאורך ימים.

ידידך המכבדך דר. ט. טהענען

רב הראשי בק' בראילא.

ב"ה שלום אקרא מרחוק לקרוב הוא ידידי הרב הגדול משכיל מפואר חו"נ מטיף גופת ציף וכו' כש"ת מו"ה יעקב יצחק דר. נימירובר שליט"א רב הראשי בעיר באקארעשט והמדינה.

ליום חגיגת מלאת לו ששים שנה לימי חייו אפתחה פי עטי בתפלה ובתחנונים שהאל הטוב יאריך ימיו ושנותיו ויזכה לחוג את חגיגת מלאת לו מאה ועשרים שנה דשן ורענן ככחו עתה כחו אז. שלום בגופו ובתורתו ובחכמתו כי נשאל שאל לך מר לטובת חבריו דורש טוב לעמו ודובר שלום לכל אחיו. כברכת ידידו ואוהבו הדוש"ת וחכמתו באות הכבוד.

הק' חיים יהודה ליב

אבד"ק פיאטרא ואגפיו.

הגות רוחי ליום מלאת ששים שנה להרב הכולל דמדינתנו הדר. יעקב יצחק נימירוב ג"י! מאז לקח ישראל את מטה הגולה בידו ויהי נודד בעמים. מי החזק קיומו אם לא הרבנים בכחם ובכח תורתם? מי העביר את יעקב בחרבה בין המון גלילים, הזועף לשטפיהם אם לא מסורת אבותנו השמורה בידי נוסרי כרם ה' צבאות? מי ומי היו אלה אשר עמדו כחומה בצורה נגד כל הרוחות שעברו על ראשנו לבל נתבולל בין העמים. אם לא הרבנים יחידי שרידי ה' בגדריהם ותקנותיהם אשר לחמו מלחמת תקפה לטובת עמנו? אחד מיחידי שרידי ה' הוא נשיאנו הרב הכולל דר. יעקב יצחק נימירוב אשר הקריב כל ימיו לפתור שאלות וענינים נשגבים העומדים ברומם של עולם בנוגע לצרכי כנסת ישראל ולתקנת עמו. ובאמת חובה קדושה רובצת על כל אחב"י בארצנו ובפרט על כל רבני ארצנו להכיר טובה לנשיאנו הרב הכולל ולהוקיר פעולתו. כי ברוחו הכביר שאף לגדולות לחבר התורה והחכמה שילכו שלובי זרוע ויהי הדגול מרובה לעמוד לראש עמו ולמליץ יושר לא רק על הבמה בהיכל ה' כ"א גם לפני שרים ומלכים יתיצב, ומעל במת הסינט מטיף אמרתו לסתום פיות משטיננו ומקטריגנו. ועתה מה מאוד שמח לבי לשמוע כי בחודש הזה יחוג יום מלאת לו ששים שנה. ומקרב ולב עמוק אביע לו ברכתי; יאריך לו ה' ימיו ושנותיו בנעימים ויוסף לו כח ואומץ להביא עצה ותשועה לאחזנו הנדכאים ולהמציא צרי ומזור לפצעי לבבם. כעתרת ידידו ש"ב דוש"ת וחכמתו.

הק' יעקב מרגליות

רב ראשי ואבד"ק גאלאץ.

ב"ה! לכבוד נשיא אגודת הרבנים ממדינתנו הרב הכולל דר. יעקב יצחק הכהן נימירוב ג"י.

באתי בזה להביע לו את ברכתי ליום מלאת לו ששים שנה. יעזור לו השי"ת להוסיף לו עוד שנים ארוכים וימים ברוכים ולישב על כסא כבודו ברב פאר וכבוד. ידידו הדוש"ש והמברכו.

חיים הלוי ראב"מ אאוויטש

הרב דפה יאס.

ב"ה בתוך המון חוגג חג הק' והנכבד הוא חג היובל למלאת ששים שנה של מורנו הרה"ג מוהרי"י נימירובר נ"י רב הראשי מעיר הבירה ורב הכולל מרומני" הישנה, ג"א אשתתף ואף ידי תכון עמו בנעימה, ובעט סופר קולי ארימה; נברך את בעל היובל זקן זה שקנה חכמה, יאריך ד' ימיו ושנותיו בנעימה, וכשם שזכה להגיע ימי הזקנה, כן גם לימי השיבה בא יבא ברינה, יישר חילו ויראה טוב בעמלו בתפקודו החשוב בעולמו ללחום בעד תורת ה' ועמו.

בברכת התורה

מנחם מנדל ראבינאוויטש

אבד"ק הארלוי.

ב"ה כבוד הרב הגדול שבח עוז ומגדול ידיו רב לו בתורה ובמדעים חכם השלם אוצר בלום נודע לשבח ולתהלה כו' וכו' כש"ת מו"ה דר. יעקב יצחק נימירובר רב הכולל מקהלת באקראשט והמדינה.

ליום מלאת לו ששים שנה הנני מאחל למעלת כבודו הנעלה שיואל אדון צבאות השוכן בחוג שמים להשפיע לו רב טוב ושנות חיים, ויאריך ימים ושנים הרבה על כסא ממלכתו להרמת קרן עם ישראל ולהרמת קרן הרבנים נושאי דגל הדת ויבלה ימיו ושנותיו ברוב טוב ובנעימים עד עמוד הכהן לשרת באורים ותומים.

נחום שמריי שעכטער

אבד"ק הוש והגליל.

ב"ה לחתן היובל! למנצח ליוסף חיים בנו יעקב מזמור שיר ידידות, רחש לבי תהלות והלולים להכהן רבי יעקב יצחק דר. נימירובר ראש רבני רומני" במלאות לו ששים שנה, יום גדול זה הוא חג העם, המון חוגג בכל משכנות יעקב כי נכבד האיש בישראל ואהוב הוא ליודעיו, ורצוי לכל מפלגות עמנו, כל שנותיו הקדיש לתורה חכמת אמת בפיו, כגשם נדבות ירעיף לקחו להחיות עם רב צמאי מדברותיו, מדבר נגידים קכל עם ומעורר לבבות לצדק ומשרים, ע"כ ממשלתנו כבוד תעטרנהו, תושיבהו בין נגידים ובבית המחוקקים כסאו נכון, ביום זה מכובד תדרוך נפשי עוז וברכתי על שפתי, כה יגוב בשיבה טובה וברוח מלא עלומים בהיכל החכמה יכהן פאר, עוד רבות בשנים ישגיב חיילים וירבה פעלים בעמו, יגן בעד עמנו ותורת אלקיננו ויהי מופת לרבים.

יוסף חיים שעכטער

רב דק' קונסטנצא.

זובחי זבחי צדק בבית המטבחים דעיר באקארעשט העומדים תחת דגל ועד הרבנים ובראשם נשיאנו הרב הכולל בהדרו על כל רבני ארצנו כש"ת מו"ה דר. יעקב יצחק נימירובר נ"י, לכהן שדעתו יפה ברכת היום עדיפא

יום חג הולדתו נגילה ונשמחה בתוך המון חוגגיו, תכענה שזמינו ברכה אחת אפים כשם שזכה לחוג את יום מלאת לו ששים שנה. כן יזכה לכהן לאורך ימים ימי הולדות הרבה בנעימים, עוד יגוב בשיבה נעימה ועריבה, אלקי הרוחות יעלה על מרומי הצלחות, יגל בשובע שמחות, יאריכו ימיו בכבוד והוד, ובימיו יושע יהודה וישראל למרבה השמחה יואל, ובא לציון גואל. יוסף העללער ראש השובים דפה, הצעיר זאב יוסף זאה, שמחה יואל שו"ב ישראל אוויטש, צבי הערשקאוויטש שו"ב, אברהם פארקאש שו"ב.

הרב הגדול ההסטוריון המפורסם מר דר. מאיר הלוי מפה מו"ל ספר חשוב ע"א חיו, פעולותיו של הרב הכולל דר. נימירובר שיופיע ביום יובלו. אחרון אחרון חביב, אחרי חתומת החוברת הגיענו מכתב ברכה מהרה"צ המפורסם בנש"ק כו' כקש"ת מו"ה מנחם מענדל פרידמאן מבוהוש ונפרסם פה מכתבו :

ב"ה שלום רב לכבוד אהוב נפשי אלוף חכמה כליל המדעים אוצר בלום הרב המפורסם כו' כש"ת מו"ה יעקב יצחק דר. נימירובר בעיר באקארעשט. ליום חג יובלו של ששים שנה ביום ההוא כל מעריציו מכל שדרות העם יביעו תהלה, ובאמרי נועם יתנו כבוד יום הזה, וברכה בפיהם לחתן היובל. גם אנכי שולח לו ברכתי החמה יאריך ה' ימיו ושנותיו בטוב ובנעימים לרעות עדתו במי מניחות ושלוח והשקט ולעשות טוב בארץ לשם ולתפארת. וה' ינחנו במעגלי צדק לעלות לציון ברנה כחפץ ורצון אוה"ב ודו"ש באה"ר. מנחם מענדל במו"ה דוד.

ב"ה שוכט"ס לכבוד ידידי הנכבד הרב הכולל המפו יקר ערך ח"ג כש"ת מו"ה יעקב יצחק נימירובר רב הכולל בעיר בוקרשט. כאשר נודעתי אשר כ"ת יתמלא לו אי"ה ביום כ"א אדר ששים שנה באתי בזה לברכו ליום גניסתו השי"ת יאריך ימיו ושנותיו בטוב ובנעימים ויתברך בבריאות בגו"נ ובהצלחה ובנש"ה בעיני או"א ויזכה לעשות טובות רבות לכלל ישראל ויחי חי' נחת וכבוד עוד שנים רבות כחפץ לב ידיו המעתיר בעד כלל ישראל.

אברהם יהושע העשיל במהר"ר יצחק
מאדזשוד החו"פ גאלאץ.

ב"ה. גם אנכי הצעיר אבא באחרונה, מאסף לכל המחנות מחנה שכינה. בתוך הגאונים הקדושים והצדיקים, כנס בין הענקים. להביע ברכתי ברכת הדיוט מקרב ולב עמוקים, להרב הגאון, נשיא נשיאי הלוי בן אהרן הכהן, כש"ת מוה"ר דר. יעקב יצחק נימירובר, יוסף לו השי"ת שנות חיים, ברכה אחת אפים, ככל הכתוב לחיים בירושלים. הכ"ד המוקירו בכל רגשי כבוד ויקר,

הק' יעקב ווידער
המדפיס בסעאיני מחו"ס סאטמאר.

פסקי אליהו חלק שלישי חי' דינים חנוצים להלכה למעשה
מהרב הגאון המפורסם מו"ה אליהו פוסק י"ל עם איזה הערות ע"י בן
המחבר הרה"ג ר' הילל פוסק אבד"ק סטרבונר. מחירו חצי דולר. להשיגו:

Rabin J. Poisic TATARBUNAR Basarabia.

כרם בית שמואל ירחון לכל מקצועות התורה ולכל עניני
היהדות החרדות ולתנועת התאגדות בחורים החרדים במוסד הרמת וחזק
התורה בעליכת הרב חיים ישראל יצחק וויינאכט מפיצטקוב. מחירו לשנה
10 זהובים, לאמריקה 2 דולר. הכתבת:

J. Wajnacht Pietrokow - Tryb. Polonia.

סגולת ישראל על סדר שמות ברכה משלשת מפרש טוב
אמרי' טעם הלכות פקידה ודעת מחקריה מדרשיה מהרה"ג ר' ישראל
בנימין בענדט פייולזאהן אבד"ק שוקיאן. מחירו א' דולר.
מוסר ישראל פי' נחמד ומאמרים נעימים על מס' אבות מהרה"ג
הנ"ל. מחירו חצי דולר.

צירור חתיים הספדים על גאוני וגדולי ישראל מהרה"ג הנ"ל
מחירו חצי דולר. להשיגם:

Rabinui J. B. Feivelzohnui, SAUKENAI, Siaulig Lituania.

סיני ספר השנה של החברה לחכמת ישראל ברומניה, בעריכת הרב
ד. מאיר בן אברהם הלוי, כרך שלישי. עם מאמרים יקרי-ערך בעברית,
אשכנזית ורומנית. הספר נדפס בהדור גדול ומקושט בהרבה ציורים שלא
באו עדיין בקהל. מחירו רק דולר אחד עם המשלוח להשיג אצל העורך
בתשלומין למפרע:

Dr. M. A. Halewy str. Trinități 27 BUCUREȘTI IV.

מליצי אש כולל תולדות וקורות גדולי ישראל גאונים וצדיקים
מסודרים על סדרי ימי השנה כל גאון וצדיק ביומא הלולא שלו ומרובא
דרובא גם ח"ת, על חדש סיון מאת הרה"ג המפורסם מו"ה אברהם שטערן
דומ"ץ דקה"י נאיוצזאמקי.

מליצי אש כנ"ל מהרה"ג הנ"ל על חדש תמוז להשיגם:

Rabin Abroham Stern NOVE-ZAMKY Cehoslov.

שערי רצון ב"ח כולל חי' וביאורים נחמדים הן בפלפול והן
בהלכה והן באגדה מהרה"ג המפורסם מו"ה מנחם הכהן ריוקאו אבד"ק
ברוקלין להשיגו;

Rabbi Menachem Risikow 691 Lafajette Av. BROOKLYN N. Y.

ס' זכרון יעקב יוסף קובץ נפלא וגדול סגולות ורפואות
מועילות מלוקט מספרים ומכתבי יד לצרך אלף ות"ק סגולות להשיגו אצל
הרב החריק ר' יושע יונתן רובינשטיין ביושלים מחירו א' דולר.

J. J. Rubinstein JERUSALEM Palestina Buta Ungarn.

מחברים נכבדים!

הרוצה להדפיס כל

מיני ספרים. עתונים וכו'

בתנאים קלים ובמחירים

נמוכים. — הכל נדפס על

אותיות חדשות ויפות

היוצאות מבית יציקתו

יפנה אל בית דפוסו של

יעקב ווידער

סעאיני

הכתבת :

JACOB WIEDER

SEINI, JUD. SĂTMAR, ROMÂNIA.

קבוצי אפרים

שנה י"א

קובץ מחי' תורה בענין הלכה דרוש
ואגדה מרבני וחכמי זמננו ומאסף ספרותי
לשאלות המנסרות בעולם היהדות

יופיע פעם אחת בחודש

על ידי העורך

אפרים לנדא

רב בבאקארעשט

בעל מחבר ספר אוצר התורה קמא ותנינא. וספר יקרא דחיי.

מחירו לשנה מאה לעי.

מחברים השולחים ספריהם אדפים מודעה פעם אחת עבורם.

KWITZEI EFRAIM

REVISTĂ LUNARĂ TALMUDICĂ-ȘTIINȚIFICĂ.

DIRECTOR :

Rabin EFRAIM LANDAU.

ABONAMENTUL ANUAL

LEI 100

Redacția și Administrația
BUCUREȘTI, IV STR. TRAIAN 24
TELEFON 324/56

בבית המערכת נמצאים למכירה הספרים האלו:

י ק ר א ד ח י כולל יותר מאלף וחמש מאות זכרונות מרבנים גאונים וצדיקים מדורות ראשונים עד היום הזה זמן ושנת פטירתם, ואצל הרבה מהם גם שנת לידתם ע"פ סדר החדשים וע"פ א"ב, מלוקט ומסודר מהרה"ג אפרים לאנדא רב בבוקרשט, מחירו ארבעים לעי ובחול"ל חצי דולר.

ש ב ט י ש ר א ל תולדות המשפחה הרוממה משפחת לאנדא מאת הרה"ג המפורסים מו"ה ישראל לאנדא ז"ל אבד"ק סאדאגורא, יו"ל ע"י בן המחבר הרה"ג הנ"ל, מחירו ארבעים לעי ובחול"ל חצי דולר.

י ד י ה ו ד ה חלק חמישי על שו"ע יו"ד מן סי' מ' עד סי' ס' להרה"ג המפורסים מו"ה יהודה ליבוש לנדא ז"ל אבד"ק סאדאגורא מחיר עם פארטא א' דולר.

מ נ ח ת ע נ י על התורה והמצוה ענינים יקרים מלאים מוסר ויר"ש בדרך פרדס, מחירו עם המשלוח חצי דולר.

א ו צ ר ה ת ו ר ה קרוב לשני אלפים מאמרי חז"ל המפוזרים בש"ס כבלי וירושלמי מדרש וזהר המדברים אך מעניני התורה ולומדי' נקבצו על סדר א"ב מהרה"ג אפרים לנדא רב בבוקרשט, מחירו 50 לעי ובחול"ל חצי דולר.

א ו צ ר ה ת ו ר ה תנינא, יותר מאלף ושלוש מאות מאמרים כנ"ל שלא נמצאו בהס' הנ"ל מאת הרה"ג הנ"ל, מחירו ארבעים לעי.

ש ו " ת ה ר ב " ז חלק ראשון שו"ת הלכה למעשה בעניני חלקי השו"ע או"ה ויו"ד מהרה"ג האמתי רשכב"ה סוע"ה המפורסם מו"ה בצלאל זאב שאפראן ז"ל אבד"ק באקוי, ונלוה אליו בראשו קונטרס גדול בשם "ילקוט החנוכי" יכלכל תשובות רבות במילי דאגדתא מהגאון הנ"ל, שגקבצו ע"י בנו ותלמידו הרה"ג ר' חנוך העניך שאפראן נ"י רב בבוקרשט, הספר הנחמד הזה הוא רב הכמות ורב האיקות מכיל ארבעים בויגען דפוס, מחירו עם המשלוח 500 לעי או 4 דולר מחירו מוקדש להדפסת כל כ"ק של הגאון המחבר ז"ל, להשיגו אצל בן המחבר.

Rabin. H. Schafran Calea Grivitei 225 a BUCUREȘTI.

ד ג ל נ ו י ר ח ו נ לספרות ולעניני היהדות החרדית, מטרתו לפתור את כל השאלות הנוגעות לחיי עם ישראל והתפתחותו ברוח התורה והמסורה מחירו לשנה 6 זהובים ובחול"ל דולר וחצי, גליין בודד 15 סענט הכתבת:

„Dijgleinu“ Graniczna 9 m. 3 WARSZAWA

ש ם מ ש מ ו א ל מאת כ"ק אדמו"ר האמצעי הגה"ק זצ"ל מסאכטשוב על סדר פרשיות התורה ומועדי קודש, בראשית ב"ח, שמות ב"ח, ויקרא ב"ח ועניני פסח והגדה של פסח, נדפס בתכלית ההידור והיופי, מחיר כל חלק מכורך יפה א' דולר 30 סנט, הכתבת:

Rab. M. Bornstejn Srednia 27 ZGIERZ Polonia:

חדשות מעולם היהדות.

בהחגיגה שנערכה ביום א' כ"א אדר בביהכנ"ס הגדולה — קאראל טעמפעל — לכבוד חג היובל של יום מלאת ששים שנה להרב הכולל דר. יעקב יצחק נימרובר, מסר לו לבעל היובל המנהל הראשי של המיניסטרום לעניני הדתות והשכלה בשם אדוננו המלך קארל השני יר"ה אות הכבוד במדרגה גבוה מאוד.

וגם ברך אותו בשם הממשלה, בשם הסנט הרומני ברך אותו סגן הנשיא של הסנט. הכהן הראשי של הכנסי' הקאטולית — הפאטריארך — שלח לו את ברכתו על ידי ציר מיוחד, בשם כל אורחי העיר הבירה באקארעשט ברך אותו הראש האזרחים הכולל, בשם הקהלה העברית דפה ובשם אגודת הקהלות מרומני' הישנה, הדר. פילדערמאן נשיא הקהלה העברית דפה ושל אגודת הקהלות מרומני' הישנה, בשם קהלות הספרדים, הרב הכולל של קהלות הספרדים מרומני' ונשיא קהלות הספרדים דפה, בשם הקהלה העברית מיאס, מר אלי' מענדלזאהן, בשם הטעמפעל קאראל מר מיקו צענטלער, בשם החברה קדושה, הנשיא מר שטערנבאך.

בו ביום אחצה"ר היתה אספת'עם שבה נאמו הרבה נאומים מועד הרבנים דפה ומאגודת הרבנים מרומני' הישנה, מחברות ואגודות שונות וכולם הרבו להלל ולשבח את בעל היובל הרב הכולל דר. נימירובר, בלילה נערכה נשף חברותי לכבודו שבו לקחו חבל צירים מהחברות ואגודות מפה ומהמדינה. גם בכל רחבי המדינה אספו אספות וחגיגות בו ביום שבהן נאמו הרבה נאומים ותארו את גודל ערכו של בעל היובל, גם בהרבה ערים נערכו תפלות וברכות בבתי כנסיות לכבוד הרב הראשי דר. נימירובר והרב דמתא דרש מענינא דינא.

ועל כולם עשה רושם גדול על היהודים יושבי רומני' הגדולה העובדא שבישיבה של הסנט הרומני חגג היו"ר של הסנט את בעל היובל ושובח אותו בפני כל הנאספים וגם שר הפנים שהי' אז בהסנט השתתף בזה וברך את הרב הכולל בשם הממשלה, כבוד גדול כזה לא נעשה עוד לשום יהודי במדינה זו.

למערכת הגיעו הרבה מכתבי ברכה עבור בעל היובל, אולם מחוסר מקום נפרסם אך איזה מכתבים חשובים, ואי"ה בחג היובל של שבעים שנה של הרב הכולל דר. נימירובר נפרסם כל הברכות.

ב"ה לסדר „ולתת עליכם היום ברכה" תרצ"ב לפ"ק. — להרבנים הגאונים החשובים והנכבדים חברי הנשיאות של אגודת הרבנים ברומני' הישנה ! בשמחה וגיל קראתי את ההודעה שבה כתוב לאמר כי חוגגים אתם ברוב פאר והדר את חג היובל יום מלאת ששים שנה לנשיא אגודתכם הרב החכם השלם כליל המדעים מו"ה יעקב יצחק נימירובר הרב הכולל דבוקארשט. מאוד מאוד הייתי חפץ להשתתף בחגיגה זו ולשוש אתכם משוש, אבל לדאבוני הגדול עכובים רבים יעמדו לשטן על דרכי ולא ירשוני לנסוע בוקורשתה

להתעלס אתכם באהבים ביום שמחתכם, אבל המרחק הרב לא יגביל בינינו וביום כ"א לחדש זה אהי' ברוחי ביניכם ואקח חבל בשמחתכם, גם אשא עיני ולבי לשמים להתפלל אתכם ביחד בעד שלום בעל היובל הנעלה. וזאת עליכם, רבנים חשובים, לדעת כי תיכף כשנודע לי מהחגיגה שאתם מתעתדים לחוג ערכתי מכתב ברכה אל בעל היובל הנכבד והבעתי לו את ברכותי היוצאות ממעמקי לבי, אבל אני הושב שבזה לא יצאתי עוד ידי חובת ברכה כי לא הרב הכולל בעצמו חוגג את החגיגה הזאת אלא כל הרבנים מרומני הישנה שהוא עומד בראשם בתור נשיא של אגודת הרבנים שמה ואתם אנו כולנו, כל הרבנים מרומניה הגדולה חוגגים את החגיגה הזאת, כי אנו כולנו רואים ומכבדים בו את מנהיגנו הרוחני לא אך כלפי חוץ בתור חבר הסינאט אלא גם כלפי פנים במחננו אנו ואני מוסיף ואומר שלא אך אנו, הרבנים חוגגים את החגיגה הזאת אלא כל אחנו היהודים בארצנו שהוא מורס ורבים הכולל ואתם חוגגת את החגיגה הזאת היהדות בכללה, כי הרב דר. נימירובר הוא אחד ממבחר בניה, הוא אחד מיחידי סגולה שיש לעמנו, הוא בעל האשכולות, איש שהכל בו בעל השכלה רבת הצדדים והגונים; הוא ת"ח גדול בקי בכל חדרי התורה, פילוסוף נפלא שנהירין לו שבילי דפילוסופיה כשבילי דתנ"ך, הוא יודע כמה שפות חיות ומתות על בוריון וכל רז לא אניס ליה מכל החכמות והמדעים, הוא גם מטף מציון שנאומיו מלאים תוכן ועושים רושם גדול על שומעיו, שמו נודע לשם ולתהלה בין חכמי עמנו ומנהיגיו כי איננו מן אותם החכמים שאין להם בעולמם אלא ד' אמות של חכמה ומדע אלא גם יד ושם לו בהלכות מדיניות בתור אחד מן המנהיגים הציונים המפורסמים בעולם היהדות ובתור בא כח היהודים בהסעגאט ונוסף לידיעותיו העמוקות רבות הצדדים הוא גם בעל מזג טוב, אחד מתלמידיו של אהרן הכהן ומפני זה עולה בידו תמיד לאחד את הלבבות והוא אהוב לבריות ואהוב למקום, איש אשכולות כזה כי יגיע לימי זקנה נאה לו, נאה לחבריו הרבנים, נאה לאחיו החוסים בצלו בארצו ונאה לכל עמו, כי מתקיים בו מאמר חז"ל "ת"ח כ"ז שמזקינים חכמה נתוספת בהם" והחכמה הזאת שנתוספת בו הוא קנין כל האומה. לפי"ז לא הדר, נימירובר בעצמו, בעל היובל, הוא גם בעל החגיגה אלא כל העם ובראשם חבריו הרבנים היושבים אתו ביחד בנשיאות אגודת הרבנים מרומני הישנה, ומפני זה אני קובע ברכה מיוחדת לכם, רבנים חשובים ונכבדים, אני מאחל לכם שהחגיגה תעלה יפה בידכם ולבעל היובל אני מאחל שיאריך ימים בטוב ובנעימים ושיזכה לעמוד בראש היהודים בארצנו בתור רבם ומנהיגם עוד כמה עשרות בשנים עד שיבא לגבורות לאשרו ולאשר כלנו. ידידכם ומברככם החותם בכבוד והוקרה ובברכת התורה. דר. א. י. מרק הרב הראשי בצרנוביץ.

הרב הראשי דר. י. י. נימירובר

אדם אחי עָנו וצנוע, כמעט נחבה אל הכלים, לאיש הוגה דעות בפתחו פיו לדבר ככה הכרתי את נשיאנו הגדול הרב דר. נימירובר

בהפגשי בו במשך השנים שלאחרי המלחמה בקונגרסים הציונים ובאספות הציוניות של "שתוף העבודה" של שליחי הלשכות הגדולות של אנדתנו אשר מחוץ לאמריקה. מחבוריו קראתי את מחברתו "יבנה" בנוגע ליסוד אקדמיה עברית בארץ התחיה. אהבת ציון ואהבת השפה העברית והמדע העברי נראית ונכרת בכל דבריו. משאת נפשו זאת התגשמה בפועל, ומה שנים אחדות מתנוססת במרומי הרי ירושלים "המכללה העברית" עם "המכון למדעי היהדות" אשר בתוכה, ובמלאה לו כיום ששים שנה לימי חייו, מוכתר בשלשה כתרים; כתר תורה, בתור הרב הראשי לקהלות היהודים ברומניא, כתר כהונה, בתור הנשיא הגדול לאגדת בני-ברית בארץ הזאת, וכתר מלכות, בתור סינאטור בסינאט הרומני. הנני מברכהו מקרב לבי כי יזכה עוד שנים רבות לפעול ולעשות ולהפיח רוח חיים, רוח ישראל האמתית בקרב היהדות שבארצו ובקרב כל אל הנהנים לאור תורתו, חכמתו ועסקנותו.

דוד ילין, ירושלים.

ב"ה! אתכבד לחלות פני כת"ה לזכני בכבוד הגעת ברכת חיים ושלום וכל טוב סלה לכבוד איש מורם מעם כלו אומר תפארת וכבוד הרה"ג המופלא בהפלות חכמים בישראל ובעמים מו"ה יעקב יצחק נימירובר שליט"א לחג יובל שנת הששים שלו, ועינינו נשואות לשמים כי יזכה לקבל ברכה לחג המאה שלו ברוב שלום ונחת כנפשו המבורכה, ותרוממנהו שעת' כדקא סלקא אדעת' והי' כזית הודו להוד ולכבוד ולאשר עמנו. הכו"ח בכל רגשי כבוד ויקר מאוד נעלה.

ברוך הלוי עפשטיין פינסק

מחבר ס' חומשי תורה תמימה וס' מקור ברוך ועוד, בהגאון מהרי"ח הלוי עפשטיין ז"ל מחבר ספרי ערוך השלחן ועוד:

ב"ה! ליום מלאת ששים שנה להרב הכולל המטיף המפואר עומד לנס עמנו ונזר הרבנים כו' מו"ה דר. יעקב יצחק נימירובר שליט"א.

ימי חיך בתורה יגעת ומצאת

עמלת בחכמה ובמדעים מאד נעלית

קהל ישורון בך יתפאר לתפארת ולתהלה

בעטך הנך מליץ עמנו וגם באומר ומלה

יאריך ה' שנותיך בנעמים רב פעלים

צלח ורכב בדרכך זה ישרו כל השרים

חתן היובל, איש תם יושב אהלים

קדושה מטרתיך תורע ותמצא מאה שערים

כחפץ ידידו מוקירו כערכו הרם דוב בעריש המכונה בערמן מרגליות בהגר"א וחתן מוהרי"א טויבש, גלץ.

תוכן הדרוש שדרשתי ביום כ"א אדר יום מלאת ששים שנה להרב הכולל דר. יעקב יצחק נימירובר.

המשורר אלקי כינה את עם הישראלי בשם "בית ישראל" כי כמו אצל בנין בית צריכין כל חלקיו להיות מדובקים זל"ז ואם יתפרדו החלקים אז יפסיד הבית צורתו ושויו, כך עם ישראל כל תקפו הוא אך כשהם נאגדים ומדובקים באגודה אחת אז נאמר עליהם ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ, אבל כשהם נפרדים ונפלגים לפלגות, אז הפירוד הוא המלאך המשחית ח"ו בעם, גם בימי מרדכי ואסתר כשהתרחקו ישראל זה מזה והיו למפלגות שונות הצליח המן להלשין עליהם באמרו "ישנו" ר"ל כל הישות וההווה של ישראל היא רק כשהוא "עם אחד" אולם כעת "מפוזר ומפורד בין העמים" ועי"ז פעל להוציא מחשבתו הרעה של הגזירה להשמיד וגו', אז ראו מרדכי ואסתר הסכנה המרחפת על עם ישראל ע"י הפירוד ונתנו צו "לך כנוס את כל היהודים" שיהי' כולם באגודה אחת בלי פירוד ומפלגות וע"י האחדות תבוא הישועה כמו באמת שכן הי' אח"כ זאת היא ג"כ פעולת בעל היובל דר. נימירובר במשך ימי חייו — כן ירבו — לאחד ולאגד את הכחות המפוזרות במחנה ישראל, הוא בחכמתו ובתבונתו הי' אחד מהמיסדים הקהלה העברית בבאקארעשט, ומאגודת הקהלות מרומני' הישנה, גם הי' מראשי המיסדים אגודת הרבנים מרומני' הישנה שנבחר ליו"ר על כל ימי חייו, ונוכל להמליץ עליו מאה"כ שתולים בבית ה' בחצרות אלקינו יפריחו, הכשרונות והמדעים שחננהו ה' שתל ונטע עבור בית ישראל שהמה בית ה' (כמאה"כ ירמיהו ז') בחצרות אלקינו, באגודת הרבנים הנקראים חצרות אלקינו (כברכות ח') מיום שחרב ביהמ"ק אין לו להקב"ה אלא ד' אמות של הלכה, והם הת"ח והרבנים שמקדישים כל ימיהם בד' אמות של הלכה יפריחו, גם שם פרח בחכמתו הגדולה, לזאת החג הזה הוא לא חג פרטי כ"א החג של כל קהלות רומני' ושל כל הרבנים שבעל היובל עומד בראשם.

הרב זאב יוספזאהן באקארעשט.

אם מותר לרב למחול על כבודו אם חרפוהו בפרהסיא?

במס' יומא כ"ג, א"ר יוחנן משום רשב"י כל ת"ח שאינו נוקם ונוטר כנחש אינו ת"ח ופריך והא כתיב לא תקום ולא תטור ותי' ההוא בממון כתיב וכו' ופריך וצער דגופא לא והתניא הנעלבין ואינם עולבין שומעין חרפתן ואין משיבין וכו', עליהן הכתוב אומר ואוהביו כצאת השמש בגבורתו, ותי' לעולם דנקיט ליה בלביה ופי' רש"י ואם בא אחר לנקום נקמתו בקיום המשפט ישתוק עכ"ל, ולכאורה, צריכין להבין מהא שכתב הרמב"ם בפ"ו הי"ג מה' ת"ת וז"ל אעפ"י שיש רשות לחכם לנדות לכבודו אינו שבת

לת"ח להנהיג עצמו בדבר זה אלא מעלים אותו מדברי עם הארץ ולא ישת לבו להם וכו' וכן היה דרך החסידים הראשונים שומעים חרפתם ואינן משיבין ולא עוד אלא שמוחלים למחרף וסולחים לו, וחכמים גדולים היו משתבחים ואומרים שמעולם לא נדו אדם ולא החרימוהו לכבודן וזו הוא דרכם של ת"ח שראוי לילך בה בד"א שבווהו בסתר אבל ת"ח שבווהו אדם בפרהסיא אסור לו למחול על כבודו ואם מחל נענש שזה בזיון התורה אלא נוקם ונוטר כנחש עד שיבקש ממנו מחילה ויסלח לו עכ"ל וכתב שם הכ"מ ז"ל ומ"ש בד"א וכו' לפי שמהא שכתבת בסמוך משמע שצריך למחול אעפ"י שלא מפייסי ליה ובגמרא יומא אמרין דכל היכא דלא פייסי ליה כל ת"ח שאינו נוקם ונוטר כנחש לאו ת"ח הוא ע"ז תירץ רבינו דהא בצנעה והא בפרהסיא משום כבוד התורה והל"מ ז"ל הביא שם שהמהרי"ק בשורש קס"ג כתב מהיכן הוציא הרמב"ם דין זה וא"ת א"כ כשהקשו שם בגמרא מההוא דרבא אמאי לא משני דהתם מיירי בצנעה והכא בפרהסיא וי"ל דבלאו הכי משני שפיר משום בזיון התורה עש"ה והטור ביו"ד בסי' רמ"ג כתב וז"ל עין גדול לבנות את החכמים או לשנאותן ולא חרבה ירושלים עד שבזו בה ת"ח וכו' וכל המבזה את החכמים אין לו חלק לעוה"ב והוא בכלל כי דבר ה' בזה וכו' ועיי"ש מש"כ הב"י ז"ל והד"מ באות ג' הביא באחד שביזה רב אחד דאע"ג שהרב הוכיח לאותו שבווהו ואמר כל מי שעשה כזה יהיה בחרם מ"מ אין רשות לזה להשיב בעזות וכ"כ בקידושין וכ"כ הרשב"א ז"ל בסי' קע"ט וכו' עש"ה.

והמחבר ביו"ד בסי' רמ"ג סעיף ז' כתב וז"ל מי שהעידו עליו שביזה ת"ח אפילו בדברים ב"ד היו מנדין אותו ואין מתירין לו עד שירצה הת"ח שנדוהו בשבילו וכתב שם הש"ך בסע"ק י"ג שהכ"מ בפ"ו מה' ת"ת והב"י לקמן בסי' של"ד כתב נראה דשירצה גרסינן היו"ד בשב"א והרי"ש בפתח כלומר עד שיפייס את הת"ח ולא גרסינן עד שירצה היינו היו"ד בחירי"ק והרי"ש בשב"א דמשמע דאפילו בקש ממנו מחילה כמה פעמים ולא נחרצה לו אין מתירין לו שזה דבר חמור מאוד שמאחר שעשה מה שמוטל עליו ואע"ג דבפ' בתרא דיומא פ"ז משמע דלרבו הולך אפילו חרבה פעמים עד שירצה לו היינו לענין שצריך לפייסו אבל לא לענין שלא יתירו לו נדויו עד שיתפייס וכ"כ הרב לקמן בסוף סי' של"ד סעיף מ"ז וכן משמע מהטור משום שכתב ואין מתירין אותו עד שירצה זה את הת"ח ובאור"ה בסי' תר"ו סע' א' כתב המחבר שאם הוא רבו צריך לילך לו כמה פעמים עד שיתפייס ובהגה הביא הרמ"א מהגמרא דיומא פ"ז: שהמוחל לא יהיה אכזרי מלמחול אלא"כ שמכוון לטובת המבקש מחילה והט"ז שם ובביאורי הגר"א ועוד הרבה אחרונים תפסו על הרמ"א ז"ל שמהגמרא דיומא שהביא למקור דין זה איירי כשאנו מוחל לטובת עצמו ר"ל לטובת המוחל ולא לטובת הנמחל עש"ה. ויען כי מצאתי בזה לקיים את דברי הרמ"א לכן נעתיק קודם את הגמרא דיומא וגם את הפוסקים שתפסו על הרמ"א, והנה אמרו שם שרב הלך לבקש מחילה מר' חנינא על איזה קפידא ולא איתפייס ליה פריך הגמרא שם והיכי עכיד ר"ח הכי שלא מחל לרב ותירץ חלמא חזי ליה

לרב דזקפוהו בדיקלא וגמירי דכל דזקפוהו בדוקלא רישא הוי אמר ש"מ בעי למיעבד רשותא לא אתפייס כי היכי דליוול וליגמור אורייתא בבבל ותפסו האחרונים על הרמ"א הרי מבואר מפורש דמה שלא רצה ר' חנינא למחול לרב היתה בשביל טובת ר' חנינא והוא טובת עצמו אבל לא בשביל טובת רב וכמה איומה השגה זו.

ולענד"נ שדברי הרמ"א ז"ל צודקים מאוד וראיתי בנוסחת ש"ס כת"י שיש כאן בגמר' גירס' אחרת דבמקום שכת' לפנינו דזקפוהו בדיקלא ש"מ בעי למיעבד רשותא כתב שם דזקפוהו בבבל ש"מ בעי למיעבד רשותא בבבל פי' הלא מהגמרא דיומא משמע להדיא שרב ור' חנינא היו שניהם בא"י וראה ר"ח בחלום כי רב יהי' לר"י בבבל אך ידע שלא ירצה לילך מא"י לבבל לכן לא רצה להתפייס לרב כדי שע"י זה ידחק ליה המקום כאן בא"י וילך לבבל ויהיה שם לראש ישיבה וכמו שמסיים הגמרא הכא ולא איתפייס ליה ר"ח כי היכי דליוול ולגמור אורייתא בבבל ולפייסו לא איתפייס ר"ח אלא בשביל טובתו של רב והלא דברי הרמ"א ז"ל בהגה באו"ח בסי' תר"ו המה מאירים מאוד ונ"ל שנוכל להביא ראיה נאמנה לדברי הרמ"א מהגמרא דתענית כ' : מעשה בר' אליעזר בר"ש שנזדמן לו אדם אחד מכוער ביותר א"ל שלום עליך רבי ולא החזיר לו שלום א"ל כמה מכוער אותו האיש וכו' ואח"כ הרגיש ראבר"ש שחטא במה שהכלימו וביקש ממנו מחילה ולא רצה אותו האיש למחול לו וכתבו שם התוספות בשם מ"ס פ"א דאותו אדם היה אליהו ז"ל ולטוב נתכוון שלא רצה למחול לו כדי שלא ירגיל בדבר והן הן דברי הרמ"א ז"ל בהגה ובשו"ת מביט כתב הרבה בענין זה עש"ה.

ובהגהות מיימוניות בפ"ו מה' ת"ת הביא בשם הרמ"ך דכל הני מילי שהביא שם בענין ביווי ת"ח הוא דוקא היכא שבזוהו בדברים שהם גנאי לת"ח וכ"כ הש"ך ביו"ד בסי' של"ד בסע"ק ל"ח וכן הביא בתשו' מהר"י לבית הלוי כלל ה' סימן נ' וכתב שם שכן הוא דעת מהרד"ב בתשובה בסיומן כ"ב ע"ש ובשו"ת פנים מאירות בח"ב סי' קס"ח הביא את הגמרא דמוע"ק פ"ו מההיא איתתא והברכי יוסף הביא את השבוי' שבסי' קמ"ד ומה שכתב בשם רבינו ר"א בנו של הרמב"ם בתשובה ובכל זה מצאתי מה שכתב הר"ן בסוף פ"ק דרה"ש דאי מפייסי ליה מצי למחול והכ"מ בסוף פ"ו מה' ת"ת הביא את הריב"ש שבסי' ר"כ מש"כ בשם הרב"ד שאעפ"י שאמרו בפ"ק דקדושין ל"ב הרב שמחל על כבודו כבודו מחול היינו דוקא במידי דלית ביה בזיון אלא באותן הדברים שהאדם חייב לנהוג בו כבוד מחמת תורתו כגון לעמוד מפניו וכיוצא אבל על בזיונו אינו יכול למחול ואדרבא אסור לו למחול משום שהתורה מתבזית בכך ודמי למאי דאמרין התם האב שמחל על כבודו כבודו מחל דליכא למימר שיהא האב יכול למחול לבן שיאמר לו דברי חירופין וגידופין והיינו דאמרין ביומא שהת"ח צריך שיהא גוקם ונוטר כנחש עכ"ל. ומכל הנ"ל משמע שאם מפייס את הת"ח שבזוהו מצי למחול ליה ועיין בתרומת הדשן בסי' קכ"ז שכתב ולכן היו נוהרין לנהוג כבוד למהר"י ברי"ן שלא לסייעו לצד שכנגדו המכונים לזלזלו אעפ"י שמהר"י מחל על כבודו ואפילו לר"י דס"ל הכי בגמרא

קדושין ל"ב רב שמחל על כבודו כבודו מחול אבל לולולי ביה מודה
 דאינו יכול כדמוכח מההוא טבחא דאתפקר ברב טוביה עיין במוע"ק ט"ז
 וכו' וכ"כ רבינו שמחה והנה מכל מה שהבאתי לעיל נראה בעליל דגם
 בזיון בפרהסיא נהי דאין הת"ח יכול למחול אבל אם פייסוהו מצי למחול
 ומצאתי שהרמב"ם והסמ"ג והטור והר"ן בסוף פ"ק דרה"ש ושו"ת הריב"ש
 בסי' ר"כ בשם הראב"ד שהביאם הכ"מ בפ"ז בסוף הי"ג מה' ת"ת והכנה"ג
 ביו"ד בסי' רמ"ג ובסוף סימן של"ד משמע שלאחר הפיוס מצי הת"ח למחול
 על בזיונו אפילו אם בזוהו בפרהסיא ובספרי תפארת מהרש"ם בח"א בשו"ת
 סי' ז' הרחבתי את הענין הזה ביאור רחב מאוד עש"ה (סוף יבא)
 "שעי' יוסף מארגאלין"

ראב"ד בברוקלין מחבר ספרי דרושי
 ותפארת מהרש"ם ג"ח.

הגאון הרומני.

אחד מבחירי הגאונים, מיחידי הדור המעטים, אחד השרידים אשר
 הותר לנו ה' לפליטה מן הדורות הקודמים, הגאון רבי בצלאל זאב
 שאפראן ז"ל האבד"ק באקוי, הי' נושא הכפוס המשוכלל של הרבנות
 היפה והאידיאלית.

ליהדות הרומנית אבדה במותו אבדה גדולה, אבדה שאין לה תשלומין
 הלך ממנה גאון ממדרגה ראשונה, זה שעטרת גאונותו היתה עונדת פאר
 והוד למדינה כלה, וחוט של כבוד וחבה הי' מקשר אלי' לבבות העולם היהודי.
 ואולם אבדה זו אינה רק בשביל היהדות הרומנית בלבד, זו הוא
 אבדה ליהדות כלה, כי המנוח ז"ל הי' רב לא רק לעדתו ולמדינתו, כי אם
 רבים של כל בני הגולה.

זה הי' אחד המוהיקנים האחרונים של הגאונות התלמודית, זו הגאונות
 שעל צד האמת היא טפוס יהודי מיוחד של הרוחנית האנושית, ואשר בה
 מצא הגניוס הלאומי שלנו את בטויו השלם והמלא.

התואר "גאון" הוא אות-כבוד מיוחד שיצרה היהדות ההיסטורית בשביל
 בחירי גדולי', אות-כבוד המשוה על נושאו חבה מיוחדת מצד כל לב יהודי.
 למושג של הגאון היהודי אין לו המובן של ה"זשעניע" האירופאי—
 איש בעל כשרונות גאוניים, הגאון היהודי הוא יותר גדול, יותר רם, יותר
 קדוש, זהו הד של עולמות רחוקים, כובד נתעה מדורות קדומים.

מי שלא ראה בעיניו גאון יהודי, לא טעם טעם אור, המזהיר מנשמה
 אנושית כשהיא מגיעה לשיעור קומתה השלמה.

גאון יהודי — זו הרכבת אדם חדשה, הכללה מיוחדת במינה, גבורת-
 רוח וענות-נפש, שכל-ענק ולב-ילד, סערות חזקות בפנים ושלוה נעימה על
 הפנים, מרץ ועוז של לוחם ורוך פיוטי של חולם, דקדוק והקפדה על מנהגים
 ונמוסים ומרידה ובעיטה בקשוטים וגהוצים, שאיפה לגדולות ולכבושים חדשים
 והכנה לותרים ולהכנעה, בבחינה שכלית-כללית הכשרון האנושי, ובבחינה

מוסרית — שומר נאמן של צלם אלקים. ובכללו — סמל לנצחון חלק הרוחני שכאדם...

אשרי מי שזכה לראות מחזה מרהיב על גאון יהודי! תיתי לי שזכיתי לראותו, בקרלסבד. הי' הדבר, לפני שנתיים, כשאחד מידידי נגש אלי בשאלה: רצונך להכיר רב גדול מאד? עניתו — מה זה גדול? גאון! ענני ידידי, גאון! הרב מבאקוי! הלכתי לקבל פניו והוא כבר מוכן לנסיעת חזרה לביתו, קבלני בחבה כאלו הייתי ידידו משכבר הימים. הצצתי בפניו ושמחתי, נשמתו הטהורה הציצה מריסי עיניו. אמרתי בלבי: כמה זכאי הוא להתפלל — אלקי הנשמה שנתת בי טהורה היא!... נסיתי לפתוח בדברי תורה והנה אך פציתי את פי והוא הציף עלי מבול ידיעותיו וכמעט נשטפתי בזרם בקיאותו. נדהמתי למראה עיני, אסגם הקדמוני להגיד לי: זהו אחד הבקיאים ביותר גדולים בדורנו, באמת המעיטו בשבחיו. הרגשתי, כי אחד הקדמונים התגלגל אלינו, אחד הנפילים, גפילי הדורות הקדמונים שהיתה התורה פתוחה להם כמגלה, ביבוליותיקה חיה של הספרות הרבנית הענקית והוא לא רק נושא ביבוליותיקה ענקית זו במוחו, כי אם שותה בים (אם נשתמש במליצה שגורה) גדול זה, יחסו אליה הנהו לא יחס של בקיאות אלא של יצירה ועבודה בלתי פוסקת. מעין המתגבר!

הרושם הראשון הי' כביר ונאדר, אבל לא פחות גדול הי' הרושם של אישיותו הכבירה, איזו ענוה, איזו תום, איזו פשטות, איזו חבה לכל אדם, ואיזו אהבה יתירה לזה שפלפל עמו בתורה!

אדוק בדעותיו ותמים במדותיו, שומר על מסורות קדומים ונוח לכל הבריות, כאח התהלך בינינו. כאלו הי' בן דורנו, אחד משלנו, אבל כשפתח את פיו מיד היו רואים כי ענק תלמודי לפנינו. שר התורה, שאוצר במוחו את התורה כלה, את ספרותה הגדולה והמסתעפת לאין שיעור.

אמנם כן בהגאון הרומני ראינו אותה מזיגה נפלאה של גאונות שכלית ועדינות הלו, בכל דבר חכמה שיצא מפיו נשמע הטון הנאצל של מהותו המוסרית ובכל תנועה גופנית בצבצה גאונותו, כשעברתי עמו בשוק ללותן למסלת הברזל ראיתי נסיתו להצטמצם, להתכוץ, להדחיק את עצמו שלא יכירנו איש, שלא ימשוך עליו עין רואים.

ענותותו היתה כל כך פשוטה. כל כך טבעית, טבעית לגאון שכמותו בשעת פרידתי הימנו ז"ל לא השתה, שזו תהי' הפרידה האחרונה. קויתי כי עוד אזכה לראותו, להנות משפע חכמתו ולהתחמם באר אישיותו הגדולה. במשך ירחים מעטים אח"כ הבהילתני השמועה הרעה, זו הי' שמועה נוראה בשבילי, יגון קודר לחץ את לבי: גם את זה לקח מלאך המות. אחד הגאונים השרידים, ומה יהי' איפוא, ותורה מה תהא עלי?!

שתי שנים כבר עברו מן היום המר והנמהר הלו, מיום הסתלקותו ז"ל מעמנו, אבל כאבי לא נחלש וצערי לא פג, תמונת אישיותו הגדולה נצמדה בנפשי! ואמנם כל אלה שזכו לראותו ולהכירו לא ישכחו את הגאון הרומני, רבי בצלאל זאב שאפראן ז"ל, ולא יסיחוהו מלבם, זכר צדיק לברכה! פרופ. דר. יחיאל יעקב וויינבערג. ר"מ בביהמ"ד לרבנים בברלין.

ב"ה נויארק כ' שבט תרצ"ב.

(*) לחברי "כנסת הרבנים האורתודוקסים דאמריקה וקנדה" למרנן ורבנן די בכל אתר ואזר לבני עדתי בבאסטאן, לקהל עדתי "עדת ישראל" שבנויארק ולכל קהלא קדישא דישראל סבא בארצות פוזרנו אלקים ירבה שלום בגבולם לעולם! א) בן שמונים וחמש שנים אנכי היום וברוך ה' שהחינו עד כה! מיום ליום כחי יעזבנו וברוך ה' יום יום, ובה בשעה שדעתי צלולה וזכה עלי, אז נשמתי על כל רגע ורגע ועל כל נשימה ונשימה תהלל יה! כל ימי הייתי מצטער שלא זכיתי מפני המזיקים אשר קמו עלי כססלא לאוגיא ולא אסתיעא לי מילתא להוציא מכה אל הפועל דבר טוב ומתוקן לעד והייתי מסתפק במיעוט המצוי מכבר שלא יבוטל ולא יהרס ולא נתתי לשטן המשחית לחבל ולפרוץ יותר, וב"ה שהרבה הרבה דבורים טובים נשמרו על ידי, ועכשיו שבא לידי מעשה להורות לדורות ולעמוד בפרץ נגד האנשים הפורצים גדר ומסיגי גבולות עולם מחללי שם שמים במעשיהם אלא ברבים ומזלזלים בכבוד חכמי התורה הקבועים ועומדים על משמרותיהם, לא אקיימנו? לכן אני מוצא הפעם כשעה הצריכה לכך לצאת מגדרי ולאחוז בחומר הדין ואף בתחבולות שלא שמשמתי בהן מעולם, למען ישמעו ויראו ולא יזידו אנשי רשע לעשות כדבר הרע הזה עוד, ולמען יעמוד הדבר והתקין הזה גם לדור נולד עד עולם! הכל מידים שבמצבי כהיום כבר אני עומד במחוץ להשלשה דברים המוציאים את האדם מן העולם, ושום איש לא יחדשנו עם חוקף וחומר דיני בפעם באיזה קנאה ושנאה למי שהוא או בשמך תאות הכבוד ופניה עצמית, ולכן תקותי הסעדיני ג"כ שבשעה כזו וברצעים כאלה שאין אדם משטה בהם יושר דברי אמת יכנסו גם בלב כל אחד מאחינו ישראל, כדברים נכונים ואמתים ויהיו קיימים עליהם כדברי שכיבמרע אשר ככתובים וכמסורים הם, והוראות שעה זו האמורה למגדר מלתא וכדי להקים דגל וכבוד התורה, תהיה קיימת לעד ולעולמי עולמים! ב) הושב ראש מאגודת הרבנים הפר חוק תורתנו הקדושה לפני שנתים ימים, בהשגת גבול של הרב הגיון קריגער ז"ל מ באסטאן, היות הנה"ל הדחיק א"ע וכבש ונכנס בהשלאכטהויו שעמד תחת רשות ההברה ש"ס דבאסטאן, ותחת השגחת הרב הגאון הנה"ל, לפי המכתבים הנמצאים אצלי מהרב קריגער הנה"ל הנפטר בלא עת בשבר לב על חלול וזיווי כבודו, נעשה החלול השם הזה גם בהסכמת חברי האגודה הנה"ל! בעתו יצאתי במחאה גלויה במה"ע נגד אשמת הנשיא הנה"ל ונגד חטאת בני החבורה הנה"ל ובעצה רחוקה קולי אז כקול קורא במדבר! ואולי משום נשיא וצבור אינן בשמיעת הקול... פרי תוצאות עון והעיל הזה היתה כי מעשה נורא כזה נשנה ונעשה גם בנויארק, וזה כשנה שקם רב אחד חגר להאגודה והוא גם הוא כהנשיא הנה"ל עשה לרעהו רעה והשיג גבולו של הרב הגאון מ ענדעלסאן ז"ל בהשלאכטהויו שעמד תחת השגחתו, ובטח ג"כ בהסכמת האגודה הנה"ל ובצירוף

(*) המערכת אינה מקבלת שום אחיזה עכיר המכתב הזה, כ"א הכל תלך אחר החתום והרה"ג החתום על המכתב הוא אהראי ע"ז.

הסכמת ועדי הכשרות הנועדים והמתחדשים ע"י רבנים כאלה ובאלמות בעלי הפוליטיקא הידועים! ... מני אז וכהיום נגע צרעת של השגת גבול רעהו לירד לאומנות חבירו ולפסוק חיותו פשתה כספחת בין חברי האגודה הנ"ל ואין אומר להמשחיתים הרף! וזה כהיום נשלשה ונעשה כנבלה כזאת גם לעינינו בעיר נוי אר ק. ג) הנשיא ומשוח מלחמה העבר מאותה האגודה בטח ג"כ בידיעת ועזרת חביריו בעלי האגודה, אך בלתי ידיעת העדת ישראל שבנויארק אשר להם היתה שייכת ההשגחה על השלאכט הויז נעג על פ ע ק' ק א' בהבאקען, נויידזערזי, זה כשבע עשרה שנה וגם בלתי רשותי אשר שמי חתום היה על ההשגחה הנ"ל ואשר אנכי תקנתי ויסדתי שמה תקנות חדשות ומעילות, ואחת מהן לדוגמא ששכר השוכים וההשגחה לא יבוא מיד בעלי המקולין ישר לידי המקבלים הנ"ל. בלתי שהשכר הנ"ל ישולם להעדת ישראל שבנויארק, בכדי שהשובים לא יהיו תלויים בדעת בעלי המקולין הנ"ל, רק בדעת העדת ישראל ובדעת בני הרב מנשה מרגליות, ובהמטב"ח הנ"ל התנהג כל העת ע"פ התקנות והסדרים הנ"ל, והיום, כבמחירת בא הנשיא העבר הנ"ל ונכנס בגבולנו בלתי הסכמתנו וגם בטל תקנותנו! והעיקר שכל הנ"ל נעשה בלתי ידיעת ובלתי רשות של בני הרב מנשה הנ"ל אשר באמת הוא רק הוא היה הרב הראשי והמרא דאתרא בהשלאכט הויז הנ"ל, כי כל משך השבע עשרי שנה עמד וטרח שם טובא וכל בני ישראל אכלו את הבשר מהשלאכט הויז הנ"ל רק ע"פ הוראותיו לבדו וקלא דלא פסיק הוא דיחיד ומרא דההיא ארעא הוא, ואין כל ספק ופשוט הוא לכל ברבי דחד יומא אשר בלעדו ובלעדנו אסור הוא מצד הדין, היושר והשכל לשום איש ליטול שררה ועטרת הכבוד להורות שמה בפנינו ובקביעות ואף לכנס שמה באיזו השגחה כל שהוא בלתי הסכמתנו, ואגב אורחא לבעל דבבא לישתמע, דכי סליק ברי נפשיה והלך מהשלאכט הויז הנ"ל, רק מדין ודברים סליק, אבל מגוף זכויותיו בהמטב"ח הנ"ל לא סליק נפשיה! ד) והנני חוזר עוד הפעם על דברי הראשונים ואומר; לא על שפגעו בכבודי וכבוד בני הרב שיחי אני קובל וכעס כי כאשר כבר אמרתי כבר פרקתי מעלי כל עסקי החומר הגס תאות הכבוד כמאומה נחשב לי כהיום ואיננו מתקנא בשום אדם, ולא יש לי שנאה חוש על כל מי שחטא נגדי וכל אלה המה גם מתרומיות מעלותיו של בני הרב הנ"ל מעולם, אבל על הכלל כלו שיצא בפומבי להרע ולחלל ש"ש ברבים, וחטאת צבור כזה שיבוטל אסור הסגת גבול בישראל ויהיה למרמס תחת רגלי אנשים שלא שמשו מעולם ברבנות ביוראפ ורק באמערקא מצא להם כו' נרחב לכנות א"ע בשם רבנים ובשם יושבי ראש ונשיאים גשמים ורוח התירה אין בהם, ואסור הסגת גבול נסח ונמח מהתורה על ידיהם ומעשיהם, אוי לאותה בושא אוי לאותה כלימה! ועל דא ודאי קא בכינא, ולזאת אני אומר וגוזר בגזרת אסור ונדוי כדין על מחלל שם שמים ברבים, על מזלזלים אף באסור סושרים, ועל הנוהגים באפקרותא ומבזים בכבוד חכמים, להבדל מאנשים כאלה ולא להיות לחבר להם באיזו הוראה השגחה, ואסור נדוי כרוך בעקבי ורובץ מהיום ולהבא על אלעזר סילווער.

על יוסף כהנאוויץ והשלישי בדומה להם ישראל ראזענבערג. ואסור לכל איש מבני לאכול מהוראותיהם והשגחתם בכל מקום שהם. כמו הראשון בסונסענעטי ומצורת השגחתו פרוסה גם בבאסטאן. והשני בנויארק. והשלישי בהשגחתו על השלאכטהויו נעגעל פעק קא. ואיסור הזה שריר וקים עליהם עד שישבו ממעשיהם הרעים. ישיבו הגולה לבעליהם ולא ישוּבו עוד לכסלה ואז האסור והנדוי יהפך מרחם לרחם עליהם ועל זרעם. וזה ישראל ראזענבערג הנ"ל אם לא ישוב מבהמטב"ח הנ"ל עד שלשים יום מומן ההכרזה בגלוי אז יהיה חל האיסור הנ"ל שלא יהנו מהוראותיו והכשיריו בכל מקום שהם ואני מבקש מכל רב וחבר אשר יראת ה' נגעה בלבו להטפל בעושי מצוה זו ולהצטרף עמדי ולחתום ידו על כל דברי הנ"ל והוראת שעה זו. למען לא יוסיפו עוד בני עולה לחלל שם שמים בדברים נמכזים ומעשים גוראים כאלה ואז קרן התורה וכבוד לומדיה ירום באמת ונזכה לביאת הגואל צדק במהרה בימינו אמן. ואמן.

ג ל ו י ד ע ת : היות כי כשל בעוני כחי ולא יכולתי לכתוב כל הנ"ל בעצמי. האומנם בני הרב מנשה נ"י כתב כל הנ"ל כמעט מפ' בשמי וברשותי ודברים נכונים וישרים המה ועלו כהוגן וכשורה בדברים של טעם מיוסדים על הדין ועל האמת, ולהורות על הסכמתי בכל מלה והגה מהנ"ל חתמתי עמי בכתב ידי ממש, יום ושנת הנ"ל.

גבריאל זאב מרגליות.

ראב"ד דעדת ישיאל דנויארק.

ג.

שפוני הכלבו.

בהעתון „אוצר החיים" שנת תרפ"ט צד 88 שאל הרב חנוך הענין טשארנוטשפקי נ"י מגאלין (פוילין). הפתרון של דברי הכלבו סי' קכ"ב וז"ל : צמח בגימטריא מנחם והוא שמו של משיח לדעת חשבון האדם בנפשו נקט האי כללא ג"ע הכ"א וט"ו פירוש על כל היתר משלישית תמנה ע' ועל כל היתר מחמישית תוסיף כ"א ועל היתר משביעיות תמנה ט"ו ומכל החשבון תקח ק"ח והנותר הוא המחושב עכ"ל.

ועל זה השיב מר ישראל אולמן נ"י מגו"ד ששני דברים נפרדים הם ומבאר הכלל של הכלבו בזה האופן למשל אם חשב ק"י אז נחלק לשלישיות ישארו עוד ב' ואם יוסיף ב' פעמים ע' יעלה חשבוננו למספר ר"ג וסכום זה יכול לחלק לחמישיות בלתי ישאר מאומה ועל כן לא יוסיף לזה כלל וכשיחלק לשביעיות ישאר עוד ה' ואם יוסיף ה' פעמים ט"ו יהי ס"ה שכן וכו' שיהיה לנו את סכום זה מיד נדע חשבוננו המבוקשת ע"י שנחסר מאנו סך של ב' פעמים ע' ושל ה' פעמים ט"ו שהוסיף עפ"י פקודתינו וזה כוונת הכלבו : ומכל החשבון תקח (ותיבת ק"ח הוא טעות המדפיס כמובן וצריך למחקה) והנותר הוא המחושב וזה ברור ואמת בכ"ד עכ"ל בקיצור.

והנה לא נח דעתי בהפתרון הזה. והלא זה גם אם נעשה באופן אחר ולא עפ"י הכלל של ג"ע הכ"א זט"ו ג"כ נדע הדבר הזה אם הדבר תלוי שיגלה לנו הסכום הזה והגע בעצמך האם נהפוך הכלל למשל ה"ע זכ"א גט"ו. האם לא נדע את החשבון ע"י שנמעט ממנו הסך הזה שהוסיף עפ"י פקודתינו כהבנתו לעיל וא"כ כפירושו האם דבר כזה השמיע אותנו בעל-הכלבו אטו בשופטני עסקינן ומה זה שכלל הכלבו דוקא הכלל של ג"ע הכ"א זט"ו. ועוד האיך אפשר לאמור שתיבת ק"ח הוא טעות המדפיס וצריך למחקה בלי שום ידיים מוכיחות לזה. וא"כ לא וי"ו דכתיב אאופתא קאמר (כזבחים י"ט; חולין ט"ו). ואמרתי שהכרח לא יגונה, ועתה עלה ברעיוני פירוש אחר. יפה ומתקבל על הלב, כי הכלל שכלל הכלבו הוא דוקא ג"ע הכ"א זט"ו אבל באופן אחר ולדוגמא נקחו לנו ג"כ הסכום של ק"י אם נחלק לשלישיות ישארו עוד ב' ובעבור כל אחד שישאר לנו מהחלוקה השלישיות הזאת ימנה כל כך פעמים ע' ושני פעמים ע' היא מאה וארבעים וזה לא יוסיפו לסכום הראשון ק"י. ואח"כ יחלוק עוד הפעם ג"כ הסכום של ק"י לחמישיות ולא ישאר מאומה. ואח"כ יחלוק עוד הפעם הסכום ק"י לשביעיות וישארו חמשה. וחמשה פעמים ט"ו היא שבעים וחמשה והוסיף זה להסכום מאה וארבעים היא בס"ה שני מאות וחמשה עשר. ואם מכל זה החשבון נקח ק"ה" [ומה שכתב ק"ח זה באמת היא ט"ס אבל לא כל תיבת "ק"ח" צריך למחוק רק נתחלף אות ה' לאות ח' שזה בנקל יוכל להתחלף כמובן]. והנותר היא המחושב" כי רט"ו פחות ק"ה נשאר ק"י. וא"כ הכלל הוא דווקא ובאופן אחר לא יובן והוא אינו מגלה לנו רק מה שנשאר מהחלוקה השלישיות והשביעיות למשל מספר ב' ומספר ה' כנ"ל [ופעמים גם מה שנשאר מהחלוקה החמשיות כמובן] ואגב אורחא אם לאחר שלקח ק"ה עכ"ז לא זה הוא הסכום שחשב יקח עוד הפעם ק"ה מהסכום הנשאר למשל אם חשב שלשים ושמנה יתכן זה. ועל הקוראים להתחשב עפ"י הכלל הנ"ל ובאופן שהראיתי ויבינו

והנה אמת הדבר, ששני דברים נפרדים בא להשמיענו הכלבו בזה שכתב מתחלה שצמח בגימטריא מנחם והוא שמו של משיח אבל עכ"פ השייכות אפשר ע"ד השערה למימר כי צמח בגימטריא קל"ח וזה לציין כי אם יקח אדם בנפשו סכום זה ויחשבו על דרך הכלל שנתן לנו הכלבו אזי לא יצריך ליקח ק"ה כי הסכום יעלה ג"כ קל"ח מבלי התחסר הסכום ק"ה. ועל הקוראים להתברר ולמיקם עלה דמלתא כי אכמ"ל וע"ו יש לי רשות לאמר כי זה היא ברור ואמת בס"ד ובספר זכירה ג"כ הגירסא "ק"ה" ומאמרו של הרב דוד קאפליוואטסקי נ"י מקאפרעשט במאסף "גידיל תורה" — אשר מובא בהעתון הנ"ל — אינו תחת ידי.

מאיר איזאקזאהן, ראמאן.

ס י נ י ספר השנה של החברה לחכמת ישראל ברומניה. בעריכת הרב דר. מאיר בן אברהם הלוי כרך רביעי, הוא ספר-היובל אשר הוגש לכבוד רב הכולל דר. י. י. נימירובר לעת מלאת לו ששים שנה. חלק ראשון; קובץ מאמרים על תולדות חתן-היובל, אישיותו ופעולותיו. בשפת עבר. אשכנזית צרפתית ורומנית. מחירו חצי דולר עם המשלוח. להשיגו: Rabin Dr. L. A. Halevy str. Trinitați 27 București 4.

ד ג י מ לכבוד שבת, הרוצה לקנות כל מיני דגים כלילת יופי בתבות מן. ששים ק"ג ולמעלה עם כפור.

Karpfen, Hechte, Schilln, Stirl, Waller, Dick Hausen, in Eispackung.
Samuel Mehr, BRAILA.
יפנה להפירמע הישנה

בקרב יצא לאור "ס י נ י" ספר-השנה של החברה לחכמת ישראל ברומניה בעריכת הרב דר. מאיר בן אברהם הלוי, כרך חמישי, הוא אוצר מלא וגדוש עם מאמרים בחכמת ישראל אשר העניקו ממיטב חקירתם טובי החכמים בכל אתר ואתר. הספר הזה יחזיק חלק הגון בלשון העברית עם חקירות רבות ערך על התורה שבכתב ושבע"פ, מאמרים נכבדים בדברי ימי ישראל ברומני, הוצאות כתבייד עתיקים וחשובים מאוד אשר לא באו עדיין בקהל חכמי ישראל וכו'. גם הכרך הזה נועד ליובל הששים של רב-הכולל דר. יעקב יצחק נימירובר.

מ ע ר כ י ל ב כולל ג' חלקים, א) שו"ת בד' חלקי השו"ע ב) דרושים למועדים, לשבתות המצוינות, הדרנים והספרדים, ג) נאומים שונים בעניני העדה והכלל מאת הרב הגאון המפורסים מו"ה יהודה ליב צירלסאהן אבד"ק קעשינוב ורב הכולל דבסרביא, הספר המצטן גם בחיצוניותו מחזיק תקכ"ב עמודים שמינית הבוגען, מחירו עם המשלוח רק דולר וחצי וברומני 250 לעי. להשיגו אצל הגאון המחבר ע"פ הכתבת:

Marele rabin L. Țirelson CHIȘINĂU (Basarabia)

מ ל י צ י א ש כולל תולדות וקורות גדולי ישראל גאונים וצדיקים מסודרים על סדרי ימי השנה כל גאון וצדיק ביומא הלולא שלו ומרובא דרובא גם ח"ת, על חדש סיון מאת הרה"ג המפורסים מו"ה אברהם שטערן דומ"ץ דקה"י נאוועזאמק.

מ ל י צ י א ש כנ"ל מהרה"ג הנ"ל על חדש תמוז להשיגם:

Rabin Abroham Stern NOVE-ZÁMKY Cehoslov.

ש ע ר י ר צ ו ן ב"ה כולל חי' וביאורים נחמדים הן בפסול והן בהלכה והן באגדה מהרה"ג המפורסים מו"ה מנחם הכהן רייזקאו אבד"ק ברוקלין להשיגו;

Rabbi Menachem Risikow 691 Lafajette Av. BROOKLYN N. Y.

ד ע ר ט ו י ט ן ק ו ל ט ב א א י ד ן א היסטארישע אבהאנדלונג איבער דעם ראל פון א טויטן, זיין קבורה און דער בית הקברות בא אידען אין פערשידענע צייטען און היינט, ווי אויך איבער די פערשידענע מנהגים פון קבורה בא אנדערע פעלקער א מאל אין היינט. מאת הר' שמואל שוועמער מק"ק יאסי.

מחברים נכבדים !

הרוצה להדפיס כל

מיני ספרים, עתונים וכו'

בתנאים קלים ובמחירים

נמוכים. — הכל נדפס על

אותיות חדשות ויפות

היוצאות מבית יציקתו

יפנה אל בית דפוסו של

יעקב ווידער

סעאיני

הכתבת :

JACOB WIEDER

SEINI, JUD. SĂTMAR, ROMÂNIA.

קבוצי אפרים

שנה י"א

קובץ מורי תורה בענין הלכה, דרוש
ואגדה מרבני וחכמי זמננו ומאסף ספרותי
לשאלות המנסרות בעולם היהדות

יופיע פעם אחת בחודש

על ידי העורך

אפרים לנדא

רב בבאקארעשט

בעל מחבר ספר אוצר התורה קמא ותנינא. וספר וקרא דתיי.

מחירו לשנה מאה לעי.

מחברים השולחים ספריהם ארפים מודעה פעם אחת עבורם.

KWITZEI EFRAIM

REVISTĂ LUNARĂ TALMUDICĂ-ȘTIINȚIFICĂ.

DIRECTOR :

Rabin EFRAIM LANDAU.

ABONAMENTUL ANUAL
LEI 100

Redacția și Administrația
BUCUREȘTI, IV STR. TRAIAN 24
TELEFON 324/56

SEINI, (Romania) — 1932.
TIPOGRAFIA IACOB WIEDER.

בבית המערכת נמצאים למכירה הספרים האלו :

י ק ר א ד ח י כולל יותר מאלף וחמש מאות זכרונות מרבנים גאונים וצדיקים מדורות ראשונים עד היום הזה זמן ושנת פטירתם. ואצל הרבה מהם גם שנת לידתם ע"פ סדר החדשים וע"פ א"ב. מלוקט ומסודר מהרה"ג אפרים לנדא רב בבוקרשט. מחירו חצי דולר.

ש ב ט י ש ר א ל תולדות המשפחה הרוממה משפחת לנדא מאת הרה"ג המפורסים מו"ה ישראל לנדא ז"ל אבד"ק סאדאגורא. יו"ל ע"י בן המחבר הרה"ג הנ"ל. מחירו חצי דולר.

י ד י ה ו ד ה חלק חמישי על שו"ע יו"ד מן סי' מ' עד סי' ס' להרה"ג המפורסים מו"ה יהודה ליבוש לנדא ז"ל אבד"ק סאדאגורא מחירו א' דולר.

מ נ ח ת ע נ י על התורה והמצוה ענינים יקרים מלאים מוסר ויר"ש בדרך פרדס. מחירו חצי דולר.

א ו צ ר ה ת ו ר ה קרוב לשני אלפים מאמרי חז"ל המפוררים בש"ס בבלי וירושלמי מדרש וזהר המדברים אך מעניני התורה ולומדי נקבצו על סדר א"ב מהרה"ג אפרים לנדא רב בבוקרשט. מחירו חצי דולר.

א ו צ ר ה ת ו ר ה תנינא, יותר מאלף ושלש מאות מאמרים כנ"ל שלא נמצאו בהס' הנ"ל מאת הרה"ג הנ"ל. מחירו ארבעים לעי.

ש ו"ת ה ר ב"ז חלק ראשון שו"ת הלכה למעשה בעניני חלקי השו"ע או"ח ויו"ה מהרה"ג האמתי סוע"ה המפורסם מו"ה בצלאל זאב שאפדאן ז"ל אבד"ק באקוי, ובראשו קונטרס גדול בשם "ילקוט החנוכי" יכלכל תשובות רבות במילי דאגדתא מהגאון הנ"ל. שנקבצו ע"י בנו ותלמידו הרה"ג ר' חנוך העניך שאפראן נ"י רב בבוקרשט. הספר הנחמד הזה מכיל ארבעים בויגען דפוס. מחירו עם המשלוח 500 לעי או 4 דולר מחירו לרבנים שאין ידם משגת הנחה הגונה להשיגו אצל בן המחבר.

Rabin. H. Schafran Calea Grivitei 190 a BUCUREȘTI.

ד ג ל נ ו י ר ח ון לספרות ולעניני היהדות החרדית. מטרתו לפתור את כל השאלות הנוגעות לחיי עם ישראל והתפתחות ברוח התורה והמסורה מחירו לשנה 6 זהובים ובחז"ל דולר וחצי. גליון בודד 15 סענט. הכתבת : „Dijgleinu“ Graniczna 9 m. 3 WARSZAWA.

כ ר מ ב י ת ש מ ו א ל ירחון לכל מקצועות התורה ולכל עניני היהדות החרדות ולתנועת התאגדות בחורים החרדים במוסד "הרמת וחזק התורה" בעריכת הרב חיים ישראל יצחק וויינאכט מפיעטרקוב מחירו לשנה 6 זל' לאמריקה א' דולר וחצי. הכתבת :

J. Wainacht Pietrokow-Tryb. POLONIA.

מ ל י צ י א ש כולל תולדות וקורות גהולי ישראל גאונים וצדיקים מסודרים על סדרי ימי השנה כל גאון וצדיק ביומא הלולא שלו ומרובא דרובא גם ח"ת, על חדשי מנחם אב ואלול מאת הרה"ג המפורסים מו"ה אברהם שטערן דומ"ץ דקה"י נאדוועזאמקי. הכתבת :

Rabin Abraham Stern Nove Zamky Cehoslov.

ד.

[סוף מחוברת ה"ח' אות ב']

ולענ"ד שיש נ"מ בין צערא דממון לצער הגוף ובין צער של ת"ח לאינש דעלמא והרמב"ם ז"ל כתב בפ"ה הי"ג מה' דעות רק לעניני ממון ולכן כתב שם שהת"ח צריך להיות ותן על ממונו משום דבצער הממון צריך הת"ח להיות מן הנעלבים ואינם עולבים וצריך למחול אבל על צער הגוף כמו על המבזה את הת"ח בפרהסיא או אסור לו למחול על כבודו משום שזה אין בזיונו אלא בזיון התורה ועל בזיון התורה אין להת"ח שום רשות לותר אא"כ פייסוהו ולמדתי זה מהא שכתב הסמ"ג בלאוין י"א וי"ב והראיה שהרמב"ם מיירי בסוף פ"ה מה' דעות רק בעניני ממון משום דבצערא דממון יש רשות לת"ח למחול אבל בצערא דגוף אין רשות להת"ח למחול עד שיפייסוהו וטעמו משום דסמך על החילוק שחלקו ביומא את הנ"מ בין ת"ח לאינש דעלמא מפני שאמר ר"י בשם רשב"י כל ת"ח שאינו נוקם ונוטר כנחש אינו ת"ח ופריך והא כתיב לא תקום ולא תטור ותירץ ההוא בממון הוא דכתיב משמע שהת"ח צריך להיות ותן בצערא דממון ופריך וצערא דגופא לא והא תניא הנעלבין וכו' ותירץ לעולם דנקיט ליה בליביה וכו' בת"ח ולכן כתב הרמב"ם בפ"ז מה' ת"ת בה' י"ג שאם ימחול על בזיונו בפרהסיא יענש משום שזה צערא דגופא נמצא שאינש דעלמא אסור לנקוט ליה בלבו אפילו על צער דגופא אבל בת"ח יש נ"מ בין צערא דממון לצערא דגופא משום דבצערא דממון מחויב הת"ח להיות ותן וכמ"ש הרמב"ם בסוף פ"ה מה' דעות אבל בצערא דגופא אין לת"ח רשות לותר וכמ"ש הרמב"ם בסוף פ"ז מה' ת"ת וזהו שאמרו כל ת"ח שאינו נוקם ונוטר כנחש אינו ת"ח אבל כיון שפייסוהו מותר להת"ח למחול אפילו על בזיונו משום שאמר רבא כל המעביר על מדותיו מעבירין לו על כל פשעיו ומוקמינן שם דמפייסו לו ומתפייס וא"כ בנד"ד הנה הבע"ב חרפוהו ובזוהו בפרהסיא וחוי' שלקחו מאתו משען חיונו ושל בני ביתו בודאי מחויבים הם לפייסו והרה"ג בודאי יתפייס וימחול להם כדי שלא יהיו ח"ו כאותן שאמרו עליהן שדבר ה' בזה כנלע"ד.

ה.

אם יש כח לרב אחד לבטל את האיסור של הרבה רבנים

גרסינן בגמרא עירובין מ"ו אריב"ל הלכה כדברי המיקל בעירוב וכו' ופריך ולימא הלכה כדברי המיקל בעירוב הלכה כדברי ר' יוחנן בן נורי למה לי ותירץ איצטריך סד"א הני מילי יחיד במקום יחיד ורבים במקום רבים אבל יחיד במקום רבים אימא לא א"ל רבא לאביי מכדי עירובין דרבנן מה לי יחיד במקום יחיד ומה לי יחיד במקום רבים ואמר רב פפא

לרבא ובדרבנן לא שני לן בין יחיד במקום יחיד בין יחיד במקום רבים והתנן רבי אליעזר אומר כל אשה שעברו עליה שלש עונות דייה שעתה ותניא מעשה ועשה רבי כר' אליעזר לאחר שנזכר אמר כדאי הוא ר' אליעזר לסמוך עליו בשעת הדחק ופריך מאי לאחר שנזכר אלימא לאחר שנזכר דאין הלכה כר' אליעזר אלא כרבנן בשעת הדחק היכי עביד כוותיה אלא דלא איתמר הלכתא לא כר"א ולא כרבנן לאחר שנזכר דלאו ידיד פליג עליה אמר כדאי הוא ר' אליעזר לסמוך עליו בשעה"ד עשה"ד ופי' רש"י מאי כשנזכר אלימא נזכר דאיתמר פלוגתייהו הלכה כרבנן וכשנעשה המעשה לא היה זכור אמאי לא אהדר עובדא אלא מאי דלא אהדר משום דלא איתמר הלכתא לא כמר ודלא כמר ומאי נזכר לאחר שנזכר דרבים פליגי עליה דהוי ליה למיעבד כרבים אמר כדאי הוא ר' אליעזר לסמוך עליו בשעה"ד ולא אהדר עובדא הא לאו בשעת הדחק לא אלמא אע"ג דמעת לעת גזירה דרבנן היא בעי למיעבד כרבים עכ"ל וע"ש בתוספות בדה"מ לסמוך עליו בשעת הדחק ובר"ח ומהגמרא דעירובין משמע שאפילו לרב פפא דאמר לרבא שבדרבנן לא שני לן בין יחיד במקום יחיד ליחיד במקום רבים היא דוקא בשעת הדחק אבל שלא בשעת הדחק לא אמרינן הכי והטעם הוא פשוט משום דהכלל של יחיד ורבים הלכה כרבים הוא כלל גדול ואלים מאוד מפני שעקרו מן התורה ולא מהני שום כלל לדחות הכלל דיחיד ורבים הלכה כרבים וכן מצאתי בכנה"ג בח' יו"ד בסי' כ"א בהגהות ב"י אות י"א הביאו היד מלאכי במערכת באות תכ"ג עשה"ה.

ולענד"ג שלפי הכלל דיחיד ורבים הלכה כרבים דאמרינן הכי בפלוגתא דתנאי ואמוראי ובפוסקים הוא מן התורה א"כ לכאורה אינו מובן במה שמצינו בהרבה מקומות בש"ס דפסקו אמוראי כתנא שהוא יחיד נגד רבים ובגמרא בבא קמא צ"ו : פריך שם ורב שביק רבנן ועביר כר' מאיר ומשני שם משום דאיפכא תני וכתב שם הרשב"א בשם הר"ז שאעפ"י שיש הרבה בגמרא שפוסקים כיחיד נגד רבים בכ"ז לא מקשינן הכא אלא משום דרב היה תלמידיה דרבי שהוא סדר את המשניות וחתמן ואיהו הוה במניניה דרבי וא"כ היכי שביק מאי דסתם במתניתין ועביד כר' מאיר וראיתי בספר גופי הלכות בכלל קנ"ו שהביא בשם ר' בצלאל שכל האמוראים יש להם כח לפסוק שהלכה כיחיד נגד הרבים וכן כתב הראב"ד בפ"ק דערויות במשנה ה' ולמה מזכירין דברי היחיד בין המרובין וכו' ופירש שם הרמב"ם כשיהיה ב"ד שעשה מעשה כדעת יחיד אין ב"ד אחר יכול לחלוק בזה ויפסוק הדין על דעת רבים וכו' והראב"ד כתב שם שאם יראה לב"ד האחרון שהלכה כדברי היחיד הראשון מסמוך עליו כלומר יקבע הלכה כמותו כמו שמצינו באמוראים האחיונים שהם קובעים הלכה כיחידים הראשונים בכמה מקומות ואעפ"י שהמרובים חולקים עליהם ואם לא שמצאו דברי היחיד הראשון לא היו אחרונים יכולים לדחות דברי הראשונים מדעת עצמן לפי שאין ב"ד יכול לבטל וכו' אלא כיון שמצאו היחיד מן

הראשונים שהיה חולק עמהם היה להם במה לתלות עכ"ל, ובתוספות שאנ"ן ראיתי שם במשנה ה' ולמה מזכירין דברי היחיד שכתב כלומר שכיון בכל מקום אמרינן יחיד ורבים הלכה כרבים ולמה הוזכרו דברי היחידים בין המרובים שאם יראו הב"ד דברי היחיד כגון אותן שהאמוראים פסקו הלכות וכשרואים טעם היחיד יכולים לפסוק כמותו וכו' עש"ה.

ולענ"ג דמה שכתב התיו"ט בעדיות בפ"א במ"ה מעדיות שאם לא יזכרו רק הרבים אז אין הב"ד שאחרי שאינם גדולים בחכמה ובמנין יכולים לבטלם אבל מאחר שנזכר גם דברי היחיד יכולים לבטל אף שאינם גדולים מאחר שעושין כדברי היחיד פי' דבריו שאעפ"י שגם זה מקרי ביטול משום שהראשונים פוסקים כרבים והוא פוסק כיחיד מ"מ כיון שהראשונים העתיקו גם דברי היחיד היתה כוונת הראשונים בזה שאם יראו ב"ד האחרון את דברי היחיד דמסתבר טעמו יעשו כמותו והרע"ב פי' שם בענין אחר היינו שכתב ויסמוך עליו אין ב"ד יכול וכו' פי' שאם יראו הב"ד דברי היחיד ויעשו כמותו אז אין האחרונים יכולים לבטל דברי ב"ד הראשון, ולכאורה צריכין אנו להבין האך עשו הב"ד האחרונים דלא כהב"ד הראשונים הא אין ב"ד יכולין לבטל אלא א"כ גדולים וכו' ואם היו באמת האחרונים גדולים מן הראשונים הא קשה למה לי לכתוב דברי היחיד והלא לא היה להם להביא רק דעת הרבים ויראו הב"ד האחרונים אם הם גדולים יכולים לבטל ואם הם אינם גדולים מהם אין יכולים האחרונים לבטל ועיין במהרי"ץ חיות מה שתירץ שם במקומו ומהרצ"ה קאלישער על המשניות תירץ קושיא זו במה שחלק שם באיזה אופן סמכין על היחיד או בעינן שהיחיד פוסק לקולא או לחומרא והביא שם את הגמרא דגיטין י"ט מה שאמרו שם שכדאי ר' שמעון לסמוך עליו עכ"ל עש"ה.

(המשך יבא)

ישעי' יוסף מארגאלין

ראב"ד בברוקלין מחבר ספרי דרושי
ותפארת מהרשי"ם ג"ח.

ו.

תשובה הלכה למעשה

נשאלתי באחד שנולד לו בן בכור ולא ידע אם הוא כהן או לוי וגם האם לא תדע מה היא וירצה לדעת איך להתנהג בהפדיון? הנה הפ"ת בש"ע יו"ד סי' ל"ה ס"ק ל"א אות ל"ב הביא בשם תשובת צ"צ סי' קכ"ה באשה שאינה יודעת אם אבי' הי' כהן, פטור מפדיון והביא שם הטעם דאף דרובא דעלמא הם ישראלים ולא כהנים ולוים מ"מ אין הולכין בממון אחר הרוב, וכ"כ ראיתי בס' זכור לאברהם שהביא בשם הברכ"י וז"ל; נערה

שנמלטה מארץ רוסיא מחרב רעה ובקטנותה באה אל ארץ אחרת והגדילה ונשאת וילדה זכר אך היא מסופקת אם אבי' או אמה כהנים או לויים הילד פטור מבכורה וציון ג"כ התשובת צ"צ הנ"ל. ויען שהאיש השואל הוא איש עני ובכל אופן אין לו ליתן מעות לכהן כ"א יתן מתנה ע"מ להחזיר שמבואר בסי' הנ"ל ס"ק ח' שבאופן כזה הבן פדוי. לזאת יש לחקור אם לעשות הפדיון ע"י מתנה ע"מ להחזיר ובלא ברכה, או לא נחלק הזוהר לשיעורין ולומר שאיש אמוד שיוכל לשלם פטור מפדיון מטעם שאין הולכין בממון אחר הרוב ואיש עני שאין ידו משגת יפדה ע"י מתנה ע"מ להחזיר. אח"ז בא לידי הס' שערי רצון מהרה"ג כו' ר' מנחם הכהן ריזיקאווי אבד"ק ברוקלין ומקודם הי' רב ברוסיא ובעמ"ה הרבה ספרים ושו"ת. ושם הביא בסי' כ"ט שאלה מעין זה על אחד שהוא מסופק אם הוא כהן וחייב בפה"ב או לא? כתב וז"ל; דע לך כי מחויב הוא לעשות פה"ב, כי מצות פה"ב הוא מ"ע מן התרי"ג וספק דאורייתא לחומרא רק בלא הברכות דברכות הוי רק דרבנן לכן בספק הוי ספק דרבנן ולהקל וכו' ומסיים אבל בדין זה מותר ליתן לכהן אף במתנה ע"מ להחזיר.

והנני אעתיק בזה מה שכתב בענין זה הרב הגאון האמתי צנמ"ס המפורסים בתורתו ויראתו כו' כש"ת מו"ה חיים מרדכי ראללער ג"י אבד"ק סג. ניאמץ וז"ל; בדבר שאלתו שאלת חכם באחד שנולד לו בן בכור והוא לא ידע מה הוא אם כהן או לוי, לא מצידו ולא מצד אשתו, איך יתנהג עם פה"ב, והביא כת"ה דברי הצ"צ המובא בברכ"י ופח"ש סי' ש"פ, ולעומת זה הביא מספר שערי רצון מהרב מברוקלין-שאוני ת"ו, בכגון דא לקיים המצות עשה דאורייתא, במתנה ע"מ להחזיר ובלא ברכה. הנה בגוף סברת ודברי הצ"צ יש לפלפל טובא, עי' ביו"ד שם ובהגהות יד שואל ובנ"צ וביד אברהם סעי' י"ב, ובמש"כ בספרי חיי' בן יאיר על ש"ס בחי' לעירוכין ז' באריכות הנוגע לזה ע"ש, ועי' בכורות נ"ח: ד"ה הרי זכה וברא"ש ותוס', ולפי הגהות רש"ש גם התוס' לא יחלקו בזה, והרי"ט אלגאזי שם באות ס"ז הרחיב הדבור בזה הרבה, וכ"ה בש"ע שם סעי' י"ט. ה"ה בספק פדיון הבן צריך להפריש מכח ספיקא דאורייתא לחומרא אך לעכבו לעצמו, והא בסעי' י"ג לא ביאר זה הש"ע יען דזה תלוי אם ירצה הכהן במתנה ע"מ להחזיר משא"כ בסעי' י"ט. ע"ש ובשו"ת יעב"ץ ח"א סי' קנ"ה הוסיף עוד דמותר לאמור, ומה"ט נמי בן הכהנת ולוי' יש לפדותו עכשיו מספק דמ"ש מכל ספיקא דאורייתא דכל מאי דאפשר לתקוני מתקנינן לצאת ידי ספק בכל טעדיקי. דאיכא למיעבד, אשר מזה מבואר כי דברי "שערי רצון" המה לרצון בכגון דא לקיים המ"ע דאורייתא מספק בלא ברכה ובמתנה ע"מ להחזיר, כנלע"ד. עכ"ל.

ז.

הרהורים ובאורים.

ברכות, י' אמר ר' מני גדול הקורא ק"ש בעונתה יותר מהעוסק

בתורה, מדקתני וכו'. ויש לשאול פשיטא? מה בא ר' מני להשמיענו, הלא דברים פשוטים ומפורשים המה בהמשנה מכאן ואילך, מכלל דבעונתה עדיף!

והנראה, כי ר' מני אתא להשמיענו דבר חדוש, והוא: דלא מבעיא למ"ד ק"ש דאורייתא, דאז אין חלוק בין עונתה ללא עונתה ולעולם צריך דוקא פרשת שמע מן התורה ולא סגי בשאר דברי תורה, ובודאי מפסיקין לק"ש ואפילו לחברים העוסקים בתורה, אלא אף גם לדברי האומר שק"ש דרבנן ושיוצאין באיזו פרשה שירצה מכל פרשיות שבתורה ועיין בר"י פ' מי שמתו ובשאג"א דיני ק"ש, דלא אמרה תורה דוקא פרשת שמע אבל בעונתה צריך לקרות דוקא פ"ש לכו"ע וגדולה ועדיפא יותר מהעוסק בתורה בפרשה אחרת, כיון דאית בה תורה וקבלת מלכות שמים והכל בזמן בשכבך ובקומך, משא"כ במצות הזכרת יציאת מצרים, דאף דהוי מן התורה לכו"ע, יכול לצאת בכל ענין מדברי תורה דאית בו יצ"מ ולאו דוקא בפרשת ויאמר או אמת ויציב, וכהא דרבי הפסיק לק"ש מדברי תורה והיה מעביר ידיו על פניו וקבל עומ"ש בפרשת שמע דוקא, ובענין ההזכרה של יצ"מ היה מהדר אשמעתא איזו שהיא, רק דאית בה יצ"מ.

וזהו דאמר ר' מני, גדול הקורא קריאת שמע, דוקא פרשת שמע ובעונתה ואז לכו"ע גדולה יותר מהעוסק בתורה, בפרשה אחרת שבתורה, מדקתני הקורא סתם, ואחת פ' ק"ש או פ' אחרת שבתורה, לא הפסיד, כאדם הקורא בתורה, בכל פרשיות התורה וממילא יוכל היות שאין צריך גם להפסיק אז, מכלל דקורא פרשת שמע ובעונתה עדיף, וכדאמרינן, דכולא אית בה ד"ת וקמ"ש ובזמנה.

שם י"א אמר ר"י א"ש השכים לשנות, עד שלא קרא ק"ש צריך לברך, משקרא ק"ש אין צריך לברך, שכבר נפטר באהבה רבה, עיין שם בתוס' שנשאל להרב ר' יצחק ז"ל, כגון אנו שאין אנו לומדין מיד לאחר תפלת השחר, שאנו סרודים והולכים כך בלא למוד עד אמצע היום או יותר, אמאי אין אנו מברכין ברכת התורה פעם אחרת כשאנו מתחילין ללמוד?

עיין בשאג"א סימן א' דודאי לא פליג שמואל אהאי סוגיא דמנחות פ' י"א, דגרסינן התם אמר ר"י משום רשב"י, אפילו לא קרא אדם אלא ק"ש שחרית וערבית, ובפרט בסתם ב"א, שעוסקים בסחורה ובאומנות, קיים לא ימוש ספר התורה הזה מפיק, עיי"ש, וא"כ נמצא שהוא לומד מיד אחר ברכת אהבה רבה, ולכן א"צ לברך פעם אחרת וכדברי הירושלמי.

שם, כ"ז כל האוכל בתשיעי וכו' מדרך הטבע שכל האוכל הרבה בערב התענית קשה לו אח"כ התענית ביותר מאשר לא היה אוכל כ"כ מקודם התענית.

וא"כ האכילה מערב התענית מכביד ומרבה עליו את העיגוי אח"כ

ביום התענית גופא, ולזאת נמצא כי האכילה ההיא ג"כ מעין העינוי ולכן יפה אמרו חז"ל, כל האוכל ושותה בתשיעי לשם מצות עינוי מעלה עליו הכתוב כאילו מתענה תשיעי ועשירי.

מנשה מרגליות ברוקלין

ח.

תעודת השבתות והמועדים.

"תכלית הימים השבתות, תכלית השבתות יום הכפורים".

חיי האדם שפלים ונבזים הם "כי יצר לב האדם רע מנעוריו וכל יצר מחשבות לבו רק רע כל היום". קלקלחנו מתמדת בנו תדיר ורק לרגעים ידועים יתנוצץ בנו האור ויתגלה היצר הטוב שבקרבנו. ברגעי אורה אלה נתבונן בעין פקוחה אל אי-השלמות והבערות שבנו, נפשנו תרמוז לנו על דרישות ותביעות שלא עלו ולא יכלו לעלות על זכרוננו ברגעי האופל, בשעת "הירידה" הנפשית, התביעות ההם הם מעולם אחר, מעולם רוחני, ולאורם אנו בודקים ומעיינים על התביעות השפלות והחשוכות הרגילות, שבהם אנו מבלום רוב ימי חיינו, והרגעים המעטים והקצרים כמה רב ערכם! רק אותם הרגעים הקצרים דוקא נוכל לחשוב לממשות מה, לחיים, לחיי אמת, את חיי רוב הימים והשנים העוברים במחשבות הבל ומזמות שוא רק חלומות הם, תוהו ובהו, קורי עכבוש.

"כי לא על הלחם לבדו יחיה האדם כי על כל מוצא פי ד'". מעשה יושר, דבר אמת וצדק, חובות המוסר, הכרת ד', רק אלה הם הדברים שיש בהם ממשות אמתות, ורק בהם תמצא הנשמה לה מנוח כאדמה זו בוריעותיה הרכות של האתמוספירה! חיי חכמה, חיי צדקה רק אלה הם חיים?

בתוך החשכה השחורה המאפילה על החיים בימות החול, תבריק מקרבנו פנימה בימי השבתות אור גדול, אור עליון, אור אלהי, המאיר עינינו ומוכיח לנו לדעת כי כשאנו לעצמנו אפס ואין הננו, ימינו תהו וחיינו הבל, ורק שהאור הכל הוא.

העתים האלה שהאדם חש ומרגיש בהם בטהרתו, בטוהר נפשו, בנדיבוק רוחו, באצילות נשמתו; השעות האלה שהאדם מרגיש בהם את קרבתו לאלהיו וקרבת אלהים אליו, והרגעים האלה שענינו נעשות פקוחות לראות ולהכיר את הצדק, את האמת והחרות הם הם תכלית החיים כלם!

מתת' יחזקאל גוטמן, אב"ד ליאובה

ט.

מס' שבועות דף מ"ג ע"א מתניתין המלוה על המשכון עד ע"ב אמר

שמואל, תוס' ד"ה והשתא דאמר רב אשי, והקשו דקיימי הא דר' אשי, הא בפרק המפקיד מסקינן דמתני' מיירי במאמינו, וקושיא מסיפא, ואבל ברישא יכול לאוקמי במאמינו, ותרצו דברישא לא שייך לאוקמי במאמינו כו' ע"ש, ויש להקשות דאדרבא ברישא שייך לאוקמי במאמינו דהא פסקינן דש"ד אינו יכול להפך על שכנגדו, והלוח אינו רוצה לשבע שלא דקדק בשומא, ולהפך לא יכול, לכן מאמינו כדי שישבע שכנגדו, ונראה לתרץ, ומקודם נבאר דהנה בחידושי הר"ן הקשה ג"כ קושית התוס' ותירץ דאף במאמינו כיון שהלוח מחויב לשבע כמה הי' שוה, גם המלוח צריך לשבע שא"ב, שמא יוציא הלה את הפקדון ונמצא ש"ש מתחלל, ונראה לבאר שהתוס' והר"ן לשיטתם אזלי דהנה בפי' המשנה "מי גשבע מי שהפקדון אצלו שמא ישבע זה ויוציא הלה את הפקדון, ופירש"י "ויפסלנו לעדות ולשבועה" והקשו התוס' שם, וכי עבדינן תקנתא לרמאין, ותירצו נמצא שבועות לוח לבטלה, ר"ל שבודאי ישבע באמת רק שיהי' לבטלה, והר"ן תירץ נמצא ש"ש מתחלל דחיישינן שמא ישבע בשקר, ולא עבדינן תקנתא ללוח רק שלא יתחלל ש"ש, וא"כ לא יוכלו התוס' לתרץ כתירץ הר"ן דאף במאמינו צריך המלוח לישבע שא"ב, כיון שהלוח צריך לישבע וחיישינן שמא יוציא הלה ונמצא שבועות לוח לבטלה, לכן צריך המלוח לישבע, אף שמדינא א"צ לישבע, והנה לכאורה קשה על הר"ן דמאי מתרץ הר"ן דאף במאמינו כיון שהלוח מחויב לישבע כו' הא כיון שמאמינו המלוח א"צ לישבע שאינו ברשותו, וע"כ הלוח א"צ לישבע, וצריך המלוח לישבע, ונראה לתרץ דיש לבאר במשנה אמאי מהפכין את השבועה, הא הו"ל ש"ד ודינו אם אינו יכול לישבע משלם, אבל באמת אינו, דמה טעם דאין מהפכין ש"ד, דהתורה מחייבו שבועה והוא אינו רוצה לישבע, אבל דכיון דהוא רוצה לישבע, רק דחכמים תקנוהו, ולמה הוא יפסיד, ובוה הוצעה שפיר מתורץ הר"ן דהשתא דהמלוח צריך לישבע שא"ב, הלוח יכול לישבע כמה היה שווה, רק ע"פ שמאמינו א"י לישבע, א"י להפך דשמא מאמין דכיון כדי שישבע המלוח, לכן הלוח צריך לישבע, וא"כ כשהלוח צריך לישבע, גם המלוח צריך לישבע, והנה כל זה לשיטת הר"ן, אבל לשיטת התוס' דטעמי' הוא משום שלא יהי' לבטלה, וא"כ היכי נעביר, המלוח א"צ לישבע כמה שווה כדפירשינן, לוח אינו יכול לישבע משום שמא יוציא, ואז שנשבעו שניהם כשיטת הר"ן הא הו"ל וודאי שבועות מלוח לבטלה כדפירשינן, לכן הו"ל דינא דלוח חייב לשלם בלי שבועות מלוח, והשתא שפיר מדויק דברי התוס' ואי לא יכול לישבע משלם משום שמא יוצא ויפסיד, כנ"ל בטוב טעם ודעת בדברי התוס' והר"ן.

הרב יוסף טובי' הלוי

ראב"ד דק"ק הספרדים מטורקיא, ברוקלין

ספר "מערכי לב" כולל שלשה חלקים: (א) תשובות, (ב) דרושים, (ג) נאומים מאת הרב הגאון המפורסם מו"ה יהודה לייב צירלס אהן אבד"ק קעשנוב ורב הכולל דמדינת בסרביא.

הספר החשוב "מערכי לב" כלו אומר כבוד למחברו הרב הגאון המפורסם לשם ולתפארת מוה"ר צירלסאהן שליט"א. בתשומת לב מיוחדת שמתי השקפתי על "חלק התשובות", שם דרך יראינו טוב, להשיב כהלכה לשואל כענין, בקוצר מלין, בשפה ברורה ובנעימה. בסגנון נאה ומתקבל גם על לב גדולים חקרי לב "גבורי ישראל מלומדי מלחמה — מלחמתה של תורה", גם הם יודו וישבחו ויפארו את דרכו ושיטתו המיוחדת שסלל לו מחברנו הגאון, להיות אוהו ביד קנה-המדה שמנו חכמים: "לעולם ישנה אדם לתלמידו דרך קצרה" (חולין ס"ג). כמותו ירבו בישראל גדולי התורה ארזי הלבנון, אשר יעשירו "ספרות ההלכה" בתשובות נחמדות להשכיל לבני דורם, להורות את הדרך אשר ילכו בה ואת המעשה אשר יעשו [מדי עברי על פני הספר "מערכי לב", מצאתי ראיתי "בהשמטות" סימן י' וסימן י"ז, שם הרחיב הדבור בנדון השאלה: אם יש להתיר שתית היי"ש הנעשה מסתם יינם יעוי"ש. הנה כי כן גם אדוני אבי מורי הרב הגאון האמתי מאור הגולה מוה"ר בצלאל זאב שאפראן האבד"ק באקוי זצ"ל, בספרו הענקי "שו"ת הרב"ז", סימן ק"ה, האריך הרבה בענין זה, בחריפות ובקיאות נפלא; וכל רב וצורב אשר ישים עין עיונו בתשובתו הרמתה שם, ישמע חכם ויוסף לקח לפלפל ולסלסל בדברי הגאון בעל "מערכי לב", הי"ו].

על הטוב יזכר שמו של מחברנו הגאון החכם, גם בגלל "הדרושים והנאומים" אשר דרש במקלות במועדים ובשבחות המצוינות, הדרנים, והספרים, דרושים לכל חפציהם, נאומים מחכמים בעניני עדה וכלל ישראל, הכל כאשר לכל נקבצו ובאו בספריו "מערכי לב" "והגיון לב", ערוכים ומסודרים בטוב טעם ספרותי במתק שפה ורעיונים נעלים.

חנוך העניף שאפראן רב בבוקארעשט.

שאלות ותשובות הרב"ז

(חלק ראשון)

כולל תשובות רבות להלכה למעשה בעניני חלקי השו"ע "אורת חיים" ויורה דעה, מאת הרב הגאון הגדול המפורסם רשכבה"ג כו' מוה"ר "בצלאל זאב שאפראן" זצ"ל האבד"ק באקוי והגליל, ונלוה אליו בראשו קונטרס גדול בשם "ילקוט החנוכה", יכלכל תשובות

רבות במילי דאגדתא, אשר יצאו מפי הרב הגאון האדיר הרב"ז זצ"ל, נקבצו ובאו על ידי בנו ותלמידו הרה"ג ר' חנוך העניך שאפראן הי"ו רב בבוקארעשט.

מחבר הספר העניקי הזה בחיים חיותו ז"ל היה נודע ביהודה וב ישראל גדול שמו לגאון אמתי, שר התורה! רבים מחכמי ישראל בקצוי רהוקים פנו אליו בשאלות שונות והוא ז"ל השיב לשואליו הרבים בדבר ה' זו הלכה ברורה ותשובותיו הנחמדות מזהב ומפז רב, הנן ערוכות בפלפולים יפים המושכים את הלב בברק חריפותם ובעושר בקיאותם בש"ס בבלי וירושלמי ספרא וספרי ומדרשים שונים ובפסקי רבותינו הראשונים והאחרונים, שכלו ישראל חריף עצום, והיה כמעין המתגבר וככור סיד שאינו מאבד טפה, רבים וכן שלמים ישתוממו על המחזה הנהדרה מאירת עינים, איך לכמה הלכות ומנהגים ותקנות, הוא מוציא להן מקורים נאמנים וטהורים בים התלמוד הירושלמי, כי נהירין ליה שבילי "תלמודא דמערבא" כשבילי דנהרירדעה "בתלמוד בבלי", וכל הצופה ומביט בתשומת לב מיוחדת גם באמת מחשבותיו הנדפסות בספר הזה, ישתומם על כח זכרונו הנפלא במלוא רוחב שדה ספרות ישראל, ויתראה לעיניו תקפו וגבורתו, כחו וחילו לאורייתא! בספר הנחמד הזה המצא תמצא תשובות יקרות גם על השאלות שנתחדשו במחנה החרדים, לפי התחדשות עיניי החיים היומים! כל העובר על פני הספר כולו בעיון נמרץ, ימצא כה וכה מפוררים גם בתלמודיים ובמקראות, קילורין לעינים! "וברא כרעיה דאבוה" הרה"ג ר' חנוך העניך שאפראן הי"ו מחברי "ועד הרבנים" דפה), הוסיף מדעתו הערות יקרות בשולי יריעות הספר הזה, ולא זו בלבד אלא אף גם הביא לנו מנה יפה הראויה להתכבד, ספר חשוב בפני עצמו, ה"ה קונטרסו הגדול "ילקוט החנוכי" הנלווה בראש הספר תוכו רצוף הרבה סנסנים נחמדים במילי דאגדונא, פנינים יקרים, אשר יצאו מפי אביו הגאון האדיר והמובהק הרב"ז זצ"ל, וכל חכמי לב ישבעו עונג בלי מצרים מהני מילי מעליותא בבאורי המקראות ומדרשי רז"ל, אשר תועלתם מסוימה לא רק לרבנים, רק כל בעל נפש ימצא במו מטעמים כאשר אוהב!

מדי דברי אזכרה ימים מקדם עת שבתי יחד על שלחן מלכים, "מאן מלכי רבנן", הוא ניהו הגאון האמתי בעל "שו"ת הרב"ז" זצ"ל, וזקוקין דנורא נפקין מפומיה, פה מפיק מרגליות טובות, אשרי אוזן שמעה מדברו הנאוה, "על האי שופרא דבלע בארעא קא בכינא" ... חכם שמת אין לנו כיוצא בו" ... ומוצאים אנחנו תנחומים רק בספרנו זה היקר מפז, "אין עושין נפשית לצדיקים דבריהם הן הן זכרונו" ... ובכל עת אשר אנו קוראים בספרו החשוב, נדמה לנו כאלו עינינו רואות את מורנו ושותים בצמה את דברי תורתו וחכמתו כי רבה הוא! מי יתן והיה עינינו רואות בעגלא ובזמן קריב גם הופעת "חלק השני" מספרו זה, אשר יכלכל

תשובות נחוצות מאד בעניני חלקי השו"ע. "אכן העזר" וחושן המשפט" ויתר "כתבי יד קדשו" ז"ל. אשר בודאי ברכה מרובה בם בכל מקצעות התורה וחכמת ישראל סבא !

אפריון נמטייה "לברא מזכה אבא". הוא ידידי מנוער המו"ל הרה"ג רח"ה שאפראן הי"ו, אשר זכה וזוכה את הרבים בהוצאת הספר "שו"ת הרב"ז (ח"א) גדול הכמות ורב האיכות מחזיק "של"ב עמוד חצי הבויגן. והוא אחד הספרים היותר מצוינים בספרות "התשובות", בושם נפלא בשדה ההלכה, ישמחו הרבנים ויגילו המורים להשתמש בו בחדרי ההוראה" להלכה ולמעשה. ולעומתם ברוך יאמרו גם חובבי האגדה לברך ברכת הנהנין מפרי מגדיו בשדה האגדה להבין במקראות ומדרשי חז"ל הכמי חרשים.

י.

"שעשועי אפרים"

מאמור הרב מוה"ר אפרים הלוי זצ"ל בהרב מוהר"ר דוב מאיר זצ"ל מקאליש ובסוף ימיו הי' מגורו בעיר ווילאהן.

במדרש קרח (פי"ח) א"ח חכם גדול הי' קרח ומטועני הארון כו'. כבר נתקשו המפרשים מאי נפ"מ בזה לכאן. וי"ל הנה לכאן' כיון דטעינת הארון הוי עבודה חשובה טפי מטעינת שאר כלי המשכן וכדאי' במדרש לעיל (פ"ה) והיו מניחין את השלחן והמנורה והמזבחות וכלן רצין לארון ליטול שכר ע"ש א"כ למה נתנה לקחת שהי' שני ללוי (וארא ר' ט"ז) ולא לגרשון הבכור, וצ"ל מפני שאמרו (ב"ב ק"כ.) בישיבה (בין לדין בין לשאר ישיבות של תורה, רשב"ם) הלך אחר חכמה ע"ש בכלל זה כל ענין של תורה וקדושה. ובני קהת גדלו בחכמתם שהרי היו בהם מו"א ועוד. (וע' במד' נשא פ"ו והלא גרשון הי' בכור למה הקדים הכתוב לקחת לנשיאת ראש כו' לפי שקהת הי' מטועני הארון כו' ויצא ממנו אהרן הכהן ע"ש ובגופא דמלתא למה באמת זכה לטעינת הארון לא עמדו ובכ"ז הזכירו מפני שיצא ממנו אהרן) ולכן י"ל כיון דלעיל מיני' אמרי' שם במד' דכל עיקר מחלוקתו של קרח הוי בשביל כבוד הזקנה ע"מ נחלק ע"י אלצפן כו' שנעשה נשיא אמר ד' אחים כו' ע"ש לכן באו בזה להוכיח טעותו ע"פ שהרי מה שזכה קרח להיות מטועני הארון הוא רק ע"י שחכם גדול הי', הרי דאין משגיחין בכיו"ב על הזקנה וא"כ מה צדקה יש לו לזעוק על נשיאותו של אלצפן אם העטרה הולמתו ביותר :

אליעזר ליפמן הלוי לעוו

אבד"ק ילאווי.

יא.

במ"ר פ' אחרי פכ"א וקח לי משם שני גדיי עזים א"ר זכרי' וכו' טובים לך שעליהם תקבל הברכות וטובים לבניך שעליהם מתכפר להם ביוה"כ וכו' ותמהו המפורשים דמה שייכות יש זה לזה ונלע"ד לתרץ בהקדם איזה הקדמות.

דהנה בס' פלח הרימון מבהמח"ס קרבן שבת הביא דברי המגלה עמוקות וזה קיצור לשונו. מלאך אחד יש ברקיע וכו' שר של מצרים שמו והי' תמיד עומד ומקטרג על ישראל ולקח ביד אחת איל לקטרג למה נשחט האיל ולא יצחק ובירו השנית לקח שעיר לקטרג על מעשה דיוסף למה מכרו אותו האחים ושחטו שעיר ע"כ והקשה בס' הנ"ל למה לקח אלו שנים דוקא ות' שם בהקדם איזה הקדמות הא' דברי המח' עשרה מאמרות שכ' שהאיל של עקידת יצחק נברא בשימב"ר בכח ולא בפועל ועתה בעקידת יצחק יצאה נשמתו ממנו ופרחה לתוך האיל ונגלם האיל בפועל וכיון שנשחט האיל נשחט גם יצחק והביא שם ג"כ מהזה"ק שענין מכירת יוסף הי' בשביל חטא יעקב שרימה את אביו בלקחו את הברכות לפיכך רימוהו בנוי והנה במ"ר תולדות יש פלוגתא למה כהו עיניו של יצחק ח"א בשביל שיבא יעקב ויקבל הברכות. וח"א לפי שבשעת העקידה הביט בשכינה. והנה יש לידע מה בינייהו וצ"ל דאיכא בינייהו למ"ד כיהי עיני יצחק בשביל שיבא יעקב ויקבל הברכות ודאי אין לשבטים שום מענה על מכרם בכסף צדיק שלפיכך רימוהו דהרי חזינן שסיבה אלקית הי' שיקבל יעקב את הברכות שהרי כהו עיני יצחק ומ"ד כיהו עיני יצחק בשביל שהביט בשכינה סבר ודאי אחים צדיקים במכרם את אחיהם והקב"ה סיבב זכות ע"י זכאים שירמו אותו ויהי' נקי מהחטא הנ"ל אבל חדע שאין לאוקמי כמ"ד זה כי רז"ל דרשו במ"ר נשא כי לא יראני האדם וחי' בחייהן אינן רואין אבל במיתתם רואין וא"כ הא אמרינן לעיל שיצחק בשעת העקידה פרחה נשמתו ממנו ומת וא"כ מותר הי' לו להביט בשכינה כנ"ל אלא ודאי שכהו עיני יצחק כדי שיבא יעקב ויקבל הברכות. וזה ענין קיטרוג המלאך הנ"ל שלקח איל לקטרג למה נשחט האיל ולא יצחק ושעיר לקטרג על מכירת יוסף דבשלמא בשעיר לבד לא רצה לקטרג פן ידחו אותו שמאת ה' היתה זאת שבזה יהי' כפרה ליעקב שרימה את אביו וא"כ לא חסאו השבטים כלל בזה ועל יצחק לבד ג"כ לא רצה לקטרג למה נשחט האיל ולא יצחק פן ידחו אותו שבשחיטת האיל נשחט גם יצחק. לפיכך נתחכם ולקח שניהם כאחת ואמר ממה נפשך יש לי לקטרג באיל למה לא נשחט יצחק וא"ת שבשחיטת האיל נשחט גם יצחק וא"כ למה כהו עיניו אלא ודאי כדי שיבא יעקב ויקבל הברכות וא"כ יש לי לקטרג על השעיר ששחטו השבטים ורימו את אביהם עכ"ל.

והנה ידוע מספרים הקדושים הטעם שצוה הקב"ה להקריב בזמן שביהמ"ק הי' קיים שני שעירים ביוה"כ אחד לה' ואחד לעזאזל לפי שבזה

הי' נותנין להשטן חלקו שלא יקטרג על ישראל ביום הקדוש הזה. והנה ראיתי להרב הגדול מהר"ם נ' גבאי בספרו הק' תולעת יעקב בעניני יוה"כ שהעיר למא הי' מביאין שעיר דוקא ולא עז, עיי"ש בדבריו הקדושים. גם יש להקשות לפי מה שאמרו חז"ל השטן בגימט' שס"ד ואין לו לקטרג אלא שס"ד ימים בשנה וביוה"כ אין לו רשות לקטרג א"כ למא היו צריכין לתן לו חלקו שלא יקטרג הלא בלא"ה אין לו רשות לקטרג כדרשת חז"ל. ולולי דמסתפינא הייתי אומר ששעיר זה היו נותנין לאותו המלאך אמון מנ"א שר של מצרים הנ"ל ולא להשטן שבל"ה אין לו רשות לקטרג ביוה"כ. ולפי שיש לו לקטרג על ישראל ממה נפשך אם אומרים לו שבשחוטת האיל נשחט גם יצחק ע"כ יש לו לקטרג על השעיר ששחטו השבטים ורימו את אביהם ע"כ אנו נותנין לו חלקו שעיר שלא יקטרג על מעשה השעיר ששחטו השבטים וזה הוא השעיר לעזאזל המדברה, ועפ"י יש לתרץ המדרש שהבאתי לעיל דהנה יעקב לא חפץ לקחת הברכות פן ח"ו לא יהי' מרצון הבורא ורבקה שהיתה נביאה ראתה ברוה"ק שהברכות שייכים ליעקב ומאת ה' היתה זאת שכהו עיני יצחק בכדי שיבוא יעקב ויקבל הברכות. גם ראתה ברוה"ק שלפ"י יהי' אח"כ קטרוג על ישראל למה שחטו השבטים שעיר לרמות את אביהם. וזה שרמזה בדבריו טובים לך שעליהם תקבל הברכות ומאת ה' היא זאת ואם ח"ו תגרום עבור זה קטרוג על בניך על השעיר ששחטו לרמות אותך ז"א וטובים לבניך ג"כ שעליהם פי' על בניך ותכפר להם ביוה"כ בזה שיביאו בניך שעיר לעזאזל בזה יתנו לו חלקו ולא יקטרג עליהם כנ"ל.

אברהם ישראל עהרענבערג גארליץ.

ס"י י ספר השנה של החברה לחכמת ישראל ברומניה, בעריכת הרב דר. מאיר בן אברהם הלוי כרך רביעי, הוא ספר היובל אשר הוגש לכבוד רב הכולל דר. י. י. נימירובר לעת מלאת לו ששים שנה, חלק ראשון: קובץ מאמרים על תולדות חתן היובל, אישיותו ופעולותיו. בשפת עבר, אשכנזית צרפתית ורומנית. מחירו חצי דולר עם המשלוח. להשיגו: Rabin Dr. L. A. Halewy str. Lucaci 76 București 4.

ש ד ה י צ ח ק הערות וחידושים באורים ופסקי הלכות בענינים שונים מהרה"ג י צ ח ק ב ע ג ו נ אבד"ק דוודיק (ליטא) הכתבת: Rabinui E. J. Regunui Zidikai, Mazaikiut aps. (Lituva)

בקרב יצא לאור "ס"י י ספר השנה של החברה לחכמת ישראל ברומניה בעריכת הרב דר. מאיר בן אברהם הלוי, כרך חמישי, הוא אוצר מלא וגדוש עם מאמרים בחכמת ישראל אשר העניקו ממיטב חקירתם טובי החכמים בכל אתר ואתר. הספר הזה יחזיק חלק הגון בלשון העברית עם חקירות רבות ערך על התורה שבכתב ושבע"פ מאמרים נכבדים בדברי ימי ישראל ברומני, הוצאות כתבי יד עתיקים וחשובים מאוד אשר לא באו עדיין בקהל חמי ישראל וכו'. גם הכרך הזה נועד ליובל הששים של רב-הכולל דר. יעקב יצחק נימירובר.

מ ע ר כ י ל ב כולל ג' חלקים. א) שו"ת בד' חלקי השו"ע, ב) דרושים למועדים, לשבתות המצוינות, הדרנים והספדים. ג) נאומים שונים בעניני העדה והכלל מאת הרב הגאון המפורסם מו"ה יהודה ליב צירלסאהן אבד"ק קעשינוב ורב הכולל דבסרביא, הספר המצטין גם בחיצוניותו מחזיק תקכ"ב עמודים שמינית הבוגען. מחירו עם המשלוח רק דולר וחצי וברומני 250 ל"י להשיגו אצל הגאון המחבר ע"פ הכתבת:

Marele Rabin L. Tiresohn Chișinău (Basarabia)

י ש כ ר ו ח ו מבאר ענין תקון אלמנה מהגאון הקדוש רבינו שלום מזרחי דמדיע שרעב, זצ"ל י"ל ע"י הרב ישעי' אשר זעליג מרגליות מע"ק ירושלים.

ש מ ע ש ל מ ה ב"ח, ח"א הנהגות ועל התורה ולקוטים, ח"ב מעשים נפלאים מהצה"ק ר' שלמה הלוי זצ"ל מקארלין מלוקט מפי ספרים וסופרים ובהערות בשם "ישרש יעקב" מהרה"ג ר' יעקב משה הלוי קליינבוים אבד"ק סאבאטא.

ז כ ר ו נ מ ש ה דרושים ופירושים על התורה ואגדות חז"ל ואיזה פלפולים בהל' פסח תפלין וקידושין מהרה"ח ר' משה סג"ל קליינבוים ז"ל מקאזניץ י"ל ע"י הרה"ג הנ"ל.

ה ה ד ירחון חרדי מרכזי ליהדות ולבנון הארץ מחיר החתימה לשנה 2 דולר הכתבת:

„Hahed“ P. O. B. 333 Jerusalem Palestina.

מחברים נכבדים !

הרוצה להדפיס כל

מיני ספרים, עתונים וכו'

בתנאים קלים ובמחירים

נמוכים. — הכל נדפס על

אותיות חדשות ויפות

היוצאות מבית יציקתו

יפנה אל בית דפוסו של

יעקב ווידער

סעאיני

הכתבת :

JACOB WIEDER

SEINI, JUU SĂTMAR, ROMÂNIA.